Årgång
55

www.svensklararforeningen.se – På Facebook heter vi Svensklärarna

Svenskläraren

TIDSKRIFT FÖR SVENSKUNDERVISNING Nr 3 2011

TROTZIG • *HERMAN*
MATRISER

Svenskan och världen

SVENSKA IMPULSER
– ett medvetet val!

Svenska för gymnasiet

TYDLIG, SAMTIDA, GRUNDLIG

Svenska impulser är ett komplett paket för svenskan på gymnasiet. Läromedlet söker nya vägar till lärande och utveckling, allt inom ramen för en tydlig struktur.

Svenska impulser 1 och 2 är grundböcker, som fördjupar elevernas kunskaper, samtidigt som böckerna fyller på, utmanar och leder vidare. Eleverna får bland annat arbeta med språk, information, litteratur, bild och form.

Upplev litteraturen 1 och 2 är antologier fyllda av läsupplevelser som ger eleverna tillfällen att **samtala, skriva, skapa och tänka vidare** kring de texter de läser. Antologierna är ett komplement till grundböckerna, men kan också användas fristående.

Läs mer om Svenska impulser och Upplev litteraturen på vår hemsida. Där kan du även se utdrag ur böckerna.

Författare: Carl-Johan Markstedt och Sven Eriksson

WEBBTIPS! Lärarhandledning till Svenska impulser hittar du på www.bonnierutbildning.se/svenskaimpulser

BONNIER UTBILDNING

Order/information: Tel 08-696 86 00, fax 08-696 86 10, www.bonnierutbildning.se

FOTO: JOSÉ FIGUEROA

Victor Estby är författare och frilansjournalist. www.victorestby.se

Lektion för Sverige

Så mycket högre stiger alltid orden
än bomber och gevär och stridsflygplan.
Tänk ärat kan ditt namn gå över jorden:
Istället för att exportera bråk
till Libyen och till Afghanistan
så kan vi börja på en ny epok
och lära ut ett annat svenskaspråk.

Svenska för yrkesprogrammen

Är du en av dem som sökt efter en riktigt bra grundbok i svenska till dina elever på yrkesprogrammen? Nu kan du sluta leta. Här är Respons! Med Respons får du det centrala innehållet i ämnesplanen för kursen Svenska 1 presenterat på ett sätt som du direkt kan omsätta i praktiken.

Respons finns både som tryckt bok, digital bok och som ljudbok i mp3-format som säljs både som elevlicens och skolenhetslicens.

Respons vänder sig i första hand till elever på yrkesprogrammen som läser antingen svenska eller svenska som andraspråk.

Författare Pär Larsson, Anna Åhlgren

Natur & Kultur Tel 08-453 86 00, fax 08-453 85 20 www.nok.se info@nok.se

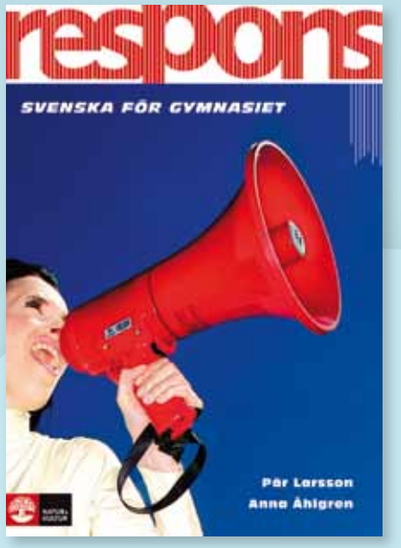

Författare: Pär Larsson, Anna Åhlgren

RESPONS

Grundbok	27-42093-9
Ljudbok elevlicens	27-42094-6
Ljudbok skolenhetslicens	27-42096-0
Digital bok	27-42497-5

av Fredrik Roste

styrelseledamot i Svensklärarföreningen

Svenska – ett litet världsspråk

SVENSKA ÄR ETT FÖRHÅLLANDEVIS LITET SPRÅK som talas av få personer. Svenska talas i Sverige men vi glömmer ofta att svenska också är modersmål för cirka trehundratusen finlandssvenskar, en språkgrupp som under en ganska lång tid fått känna av att det svenska språkets status som officiellt språk i Finland blivit ifrågasatt. Den senaste politiska utvecklingen i vårt grannland har kanske mer än någonsin ställt frågan på sin spets. Finland har en lång tradition av att ha två officiella språk, så låt oss hoppas att Finland kan få förbli officiellt tvåspråkigt!

Men svenska talas på fler ställen i än i Sverige och Finland. Bara i Storbritannien, främst i London, bor mer än hundratusen utflyttade svenskar, och sedan EU-inträdet finns svenska språket också representerat i Bryssel och Strasbourg samt på alla andra sammankomster där svenska representanter är delaktiga. Därutöver finns det små öar av utlandssvenskar i exempelvis södra Spanien och på franska Rivieran, men även i USA och i Kina lever många som har svenska som modersmål.

Det svenska språket är emellertid främst förknippat med Sverige. Sverige är, trots sitt ringa antal modersmålstalare, ett känt land och svenska språket är ett inte helt ointressant ämne på flera universitet runt om i världen, främst i Tyskland, Ryssland, och USA, men även i Kina och Japan.

Sverige har gjort sig känt på många olika sätt exempelvis genom ABBA, Ingmar Bergman och smörgåsbordet, fast just nu är det ofta deckarförfattare som Henning, Mankell, Stieg Larsson och Camilla Läckberg som gör Sverige känt i utlandet, men även författare som Marianne Fredriksson har rönt internationellt intresse. Med böcker följer ett intresse för landet och i förlängningen också för språket. God skönlitteratur är ofta nyckeln till ett främmande språk.

På ett förhållandevis nytt sätt har det svenska språket nått ut i världen genom att företag förlagt sitt call centre till ett land där lönerna är låga. Man snabbutbildar högpresterande studenter och ger dessa högre lön än den gängse i landet, dock mycket lägre än för motsvarande arbete i Sverige.

Viss uppmärksamhet fick ett svenskt färdtjänstbolag som först utlokaliserade sitt call centre till Moldavien och sedan till Senegal. Reaktionerna har varit både positiva och negativa. Å ena sidan kan det vara svårt att förstå en annorlunda accent, men samtidigt kan servicenivån vara mycket hög eftersom man på det utlokaliserade call centret vill göra ett extra bra jobb. Oavsett om detta är bra eller dåligt så skapas arbeten i länder där arbetslösheten är hög.

ATT ENGELSKA SEDAN LÄNGE ÄR DET universella världsspråket är ett obestridligt faktum, men vi vet att kunskaper i fler språk är nödvändigt om man verkligen ska nå in i ett annat samhälle. Kan vi tyska eller franska förstår vi det tyska respektive franska samhället bättre. På samma sätt är det förstås med svenska. Den som kan svenska kan förstå mer om hur det är att leva i Sverige (och i svensktalande Finland).

Därför är det viktigt att man kan välja att studera svenska vid utländska universitet, såväl i närbelägna länder som Estland och Polen som i det mer avlägsna Japan. Tack vare Svenska Institutet (SI) förses ungefär 40 lärosäten runt om i världen med svenska lärare som har svenska som modersmål och som är väl förtrogna med livet i Sverige. Härigenom kommer många människor närmre det svenska språket och Sverige.

Svenska blir på så sätt ett litet världsspråk!

Fredrik Roste är lärare i svenska och tyska på Globala gymnasiet i Stockholm.

INNEHÅLL

SVENSKLÄRAREN
ISSN: 0346-2412

Ansvarig utgivare:
Ann Boglind

Redaktör och annonsbokning:
Maria Löfstedt
Andra Långgatan 8
413 03 Göteborg
telefon: 0733 10 72 88
marialofstedt@gmail.com

Redaktion:
Max Entin, Victor Estby,
Ann-Marie Körling,
Jaana Lundqvist och
Emma Rosengren

Formgivning:
Ann-Charlotte Sandelin
lotta.sandelin@glocalnet.net

Prenumerationsärenden:
Madeleine Ellvin,
ellvin_svensklararforeningen@
hotmail.com

Tryck:
Edita Västra Aros

Utgivningsplan 2011

Nr	Materialdag	Utkommer
1	11 jan	11 feb
2	15 mars	21 april
3	9 aug	9 sept
4	18 okt	25 nov

Skriv så här i Svenskläraren!
Vill du medverka i Svenskläraren? Vi tar gärna emot både tips och texter. Kontakta alltid redaktören först, som tillhandahåller instruktioner för både text och illustrationer.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera och korta insända manus.

Svenskläraren

Tidskrift för svenskundervisning

Nr 3 2011

Omslagsbild: Seamus Flanagan

Information om Svensklärarföreningen ..... sid 46

Victors vers
Lektion för Sverige 3
av Victor Estby

Synpunkten
Svenska – ett litet världsspråk 5
av Fredrik Roste

Svenskan och världen
Två klassrum – två kulturer 8
av Petra Lindberg Hultén
Varför lockar svenska i utlandet? 9
av Maria Löfstedt
Se potentialen med portalen 10
av Anna Pousette
6 frågor till Monika Wirkkala... 16
av Maria Löfstedt
Svenska från Osaka till Shanghai 18
av Lars Bergman

Debatt
Upprörande skillnader svenska/sv2 22
av Jenny Johansen

Plocket 25

Inblick
Öppen mot djupet – öppen mot ljuset 27
av Elisabet Wilhelmsson

Hon hyllas för sin roman om tuffa tonårstjejer 30
av Kristina Ljung
Att erövra det formella språket 32
av Pia Cederholm
Körling frågar: Anna Ekström 34
Historiskt med Herman 36
av Alice Widlund

Läst & tyckt
En matrisernas lovsång – Men hur hinner vi med? 37
av Emma Rosengren
När statistik blir kvalitet 38
av Stefan Estby
Speglar litteraturens villkor på gott och ont 40
av Mathias Löf
Rapport från nordisk barnlitteraturforskning 41
av Emma Rosengren

Goda exempel på lyckade skolbibliotek 42
av Maria Bergh

Författare om författare
Kvinnan i fåtöljen 44
Kjell Johansson om sin läsande förebild

Annonser
Bonnier utbildning
Svenska impulser / Upplev litteraturen 2
Natur och Kultur
Respons 4
Ekengrens 21
Fixa genren 56

Kurser
Nordspråk 47
Ung i Norden – Vad är vitsen med nordismen?

REDAKTÖRENS RUTA

Språkbroar

INTRESSET FÖR SVENSKA SPRÅKET är stort i många andra länder. Transnationell kärlek, Stieg Larsson och vår musikexport är en del av förklaringen, utöver historiska skäl. Studenterna finns alltså, men hur får man lärare till kurserna som spänner över allt från nybörjarnivå till högre studier? Svenska institutet är en del av svaret; där arbetar Monika Wirkkala och hennes kollegor för att sprida ordet. Under vinjetten *Sex frågor* får du veta hur och vem som passar för jobbet.

Vilka är då incitamenten för att lämna Sverige och arbeta på bortaplan istället för hemma med de vanliga eleverna? Varför har Petra Lindberg Hultén, Lars Bergman och Anna Pousette valt att verka som svensklärare runt om i världen? Läs om deras bevekelsegrunder och erfarenheter – kanske blir du inspirerad att ta ett kliv i karriären? För visst måste detta vara en fjäder i hatten, en språngbräda och utvecklingsmöjlighet för oss svensklärare? Att det rent personligt betyder att man utvecklas i och med att man lär känna sig själv och en ny kultur råder det inget tvivel om!

Elisabet Wilhelmsson saknar nyligen bortgångna Birgitta Trotzigs texter i gymnasieantologierna.

Ett historiskt tillfälle närmar sig: Svenska Akademien delar i år ut svensklärarpriset på Bokmässan till tre eldsjälar. Svensklärarföreningen har varit med och nominerat. Vi ses där och då!

Maria Löfstedt
Redaktör
marialofstedt@gmail.com

Oavsett vilken undervisningsatmosfär man föredrar som lärare är jag glad att jag har fått möjligheten att ta del av båda.

av Petra Lindberg Hultén

Två klassrum – två kulturer

FOTO: KEVIN CONNORS / MORGUEFILE.COM

NÄR BLÅBÄREN OCH RÖDA VINBÄREN är som mognast börjar sommarlovet gå mot sitt slut och skolvardagen ska snart ta fart. Det är en intressant vardag jag lever och arbetar i. Tänk att vara omgiven av så många kunskapstörstande och nyfikna unga människor varje dag.

Nja, där överdrev jag nog lite grand. Men samtidigt är det denna bild många möter mig med när jag säger att jag jobbar som svensklärare på Öckerö gymnasium. ”Jaja, den seglande gymnasieskolan”, säger personer oftast imponerat igenkännande. Ja, just det. Den seglande gymnasieskolan är numera ett samhällsvetenskapligt av fyra olika program på skolan. Jag har både elever som är högmotiverade och räknar VG som ett misslyckande och elever på praktiska program som är glada för att ha klarat sig över G-ribban.

DETTA FÖR MIG OSÖKT IN PÅ LIKHETERNA med tiden för fyra år sedan då jag undervisade japaner i svenska på Tokai University utanför Tokyo. Med övertygelse i rösten fick jag ofta frågan: ”De är motiverade och hårt arbetande studenter – japanerna, eller hur?”

Javisst är några det men universitetstiden för japanerna är samtidigt som en frihetstid (efter den hårda japanska grundskolan och gymnasiet) där studenterna testar vingarna eftersom de nu äntligen kommit in på universitetet som de kämpade för. Därför kan studieinsatsen också vara mycket varierande.

Att undervisa svenska i Japan och i Sverige skiljer sig på vissa områden markant. Med glädje trivs jag i det svenska klassrumsklimatet där diskussionen får flöda. Eleverna diskuterar i par eller i grupp och några vågar också föra diskussioner med hela klassen och mig.

I det japanska klassrummet ses läraren som ledare och bör fördela ordet och ställa frågor som ska besvaras. Studenterna antecknar och läraren instruerar; kort och gott.

Jag minns några faktorer som komplicerade en öppen diskussion i klassrummet i Japan, medan i det svenska klassrummet är det öppna diskussionsforumet så självklart att det kan hända att respekten för den andres åsikt glöms bort och eleverna avbryter varandra. Senioritet är en fördel ibland men blir ett dilemma när studenterna ska diskutera. Jag minns situationer där yngre studenter inte vågade ta sig ton när äldre studenter yttrat sig.

Eleverna lär sig tidigt ifrågasätta hur saker och ting är i Sverige. Det är utvecklande och ger ett utmanande undervisningsklimat. I Japan ”vet läraren bäst” och blir sällan ifrågasatt. Det är en bekväm undervisningssituation men inte så inspirerande.

OAVSETT VILKEN UNDERVISNINGSATMOSFÄR man föredrar som lärare är jag glad att jag har fått möjligheten att ta del av båda och hoppas att fler tar chansen och byter arbetsplats – och kanske även land – med jämna mellanrum.

Petra Lindberg Hultén är lärare på Öckerö gymnasium.

FOTOCOLLAGE: ANN-CHARLOTTE SANDELIN

Svenska är ett populärt ämne vid utländska universitet.

av Maria Löfstedt

Varför lockar svenska i utlandet?

SVENSKA OCH SVERIGEKUNSKAP har varit universitetsämnen i utlandet i över 100 år. Verksamheten startade i blygsam omfattning men i dag är det mycket populärt att studera svenska. Varför är intresset så stort? Man lockas av svensk musik, film och litteratur, av den svenska naturen eller av att språket låter exotiskt.

De flesta som studerar svenska väljer att kombinera svenskan med studier i samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga eller tekniska ämnen. En del studenter fortsätter inom den akademiska världen för att undervisa eller doktorera inom nordistik, filologi eller lingvistik. Andra blir översättare och bidrar till att sprida svensk litteratur – och alla utgör de viktiga led i kunskaps- och erfarenhetsutbyten mellan Sverige och andra länder. Många har som mål att studera eller arbeta i Sverige.

Drygt 220 universitet i 40 länder erbjuder svenskstudier. Störst utbredning utanför Norden har svenskundervisningen i Tyskland, USA och Ryssland.

Svenska institutet

Svenska institutet (SI) är en myndighet under UD som har regeringens uppdrag att stödja undervisningen om Sverige och i svenska språket i utlandet (se www.si.se). SI:s stöd riktar sig i första hand till universitet och högskolor i utlandet, medan Riksföreningen Sverigekontakt i Göteborg har ansvaret för skolnivå och vuxenutbildning (se www.sverigekontakt.se).

Vid universiteten undervisar ca 1 000 inhemska och svenska lärare. Ett fyrtiotal av dessa är utsända svensklektorer förmedlade av Svenska institutet (SI). Det är ofta en tacksam uppgift att undervisa i utlandet. Studenterna är mycket motiverade och intresserade av allt som har med Sverige att göra.

På många platser i världen är lektorn inte bara en representant för det svenska språket utan också för Sverige i stort. Att delta i eller arrangera evenemang med Sverige-anknytning hör till vardagen för en utlandslektor.

Vid många universitet är även det nordiska samarbetet vid institutionen viktigt. Man kan ha kollegor som undervisar i finska, danska, norska och/eller isländska.

Svenska språket i världen

På SI:s webbplats *Svenska språket i världen* kan du läsa mer om svenskundervisningen i utlandet, kontakta utländska institutioner, söka lediga lärartjänster och hitta aktuella artiklar om svenska språket, litteratur, musik och det svenska samhället som kan användas i undervisningen.

Det dialoginriktade översättarprojektet bidrar till att utveckla den traditionella undervisningsmiljön bland de serbiska studenterna.

av Anna Pousette

Se potentialen med portalen

ATT TEXTER UTVECKLAS genom en skrivprocess, där fler än bara själva skribenten i fråga kritiskt läser och kommer med synpunkter, är i Sverige vare sig något nytt eller märkligt. Att textförfattaren och de som kommer med synpunkter på texten gärna kan vara elever i samma klass eller studiekamrater från samma kurs är inte heller vare sig ovanligt eller särskilt kontroversiellt. Att arbeta i grupp, att fritt få ifrågasätta klasskamraters och lärares idéer, att få tillåtelse att gemensamt resonera sig fram till en lösning på ett problem, är självklara inslag i skolan. Samarbete och dialogbaserad problemlösning står så högt i kurs i det svenska utbildningssystemet så att det inte ens är någonting som reflekteras över.

Den Vygotskijanska idén om ”den närmaste utvecklingszonen”, som definieras som ”/…/ the distance between the actual development level as determined by independent problem solving and the level of potential development as determined through problem solving under adult guidance or in collaboration with more capable peers”, är välkänd för de flesta lärare i Sverige. Många har nog också en ganska generös tolkning av vad ”more capable peers” innebär; det är ofta inte så stora skillnader som krävs för att någon ska anses vara ”more capable” än någon annan. Och hur många skulle protestera mot påståendet att i stort sett alla elever som arbetar tillsammans i en grupp – vid i alla fall något tillfälle – är ”more capable” än någon annan, men i olika utsträckning och vid olika tidpunkter? Utgångspunkten är väl i alla fall att alla alltid kan bidra med något och att det inte finns någon som kan allt, eller?

Att det sedan finns variationer mellan elever är ju ingen hemlighet, men det är något som hålls inom kollegiet. Jag tror jag vågar påstå att de flesta aldrig ens skulle drömma om att öppet rangordna sina elever; att öppet döma ut vissa och på samma gång hissa andra. Det är en självklarhet, och inte heller detta är något som vare sig lärare eller elever reflekterar över.

Den plats som behandlas i denna text är dock inte någon plats i Sverige, utan i Serbien, närmare bestämt Avdelningen för Skandinaviska Studier vid universitetet i Belgrad. Serbien är ett av Europas fattigaste länder som ligger cirka 150 mil sydost om Sveriges södra gräns. Smygehuk ligger närmare Belgrad än Luleå. Det är inte så mycket längre bort än så man behöver förflytta sig för att upptäcka att det som betraktas som självklarheter i Sverige, är långt ifrån självklarheter där.

Skolsituationen i Serbien

Serbien är ett land med helt skilda förutsättningar i jämförelse med Sverige. Fredstider och perioder med stabilitet tillhör det ovanliga. Arbetet för att skapa ett demokratiskt samhälle i västeuropeisk mening påbörjades först efter Milosevics fall, år 2000. Fortfarande är det ett auktoritetsstyrt land med tydliga hierarkier. Skolsystemet är elitistiskt uppbyggt och en hel del av eleverna slås ut redan på tidiga stadier. Det stoff som lärarna ska lära ut är långt mer omfattande än det som svenska lärare ansvarar för. Klasser med upp till 40-50 elever förekommer.

Den serbiska medelinkomsten ligger på cirka 300 Euro; ungefär så mycket som en grundskolelärare i bästa fall tjänar. Cirka 26 procent av befolkningen är arbetslösa. 10 procent lever på eller under gränsen för fattigdom. Trångboddhet och flergenerationsboende är det vanliga. En person kan sällan klara sig på sin egen lön. Ungdomar bor hemma hos mamma och pappa tills de gifter sig. Då flyttar som regel döttrarna hem till mannen och svärföräldrarna. Individen har en tämligen svag position, medan kollektivet däremot står sig starkt. Det egna manöverutrymmet är begränsat. Det finns mycket i vardagen som skapar frustrationer. Givetvis återspeglas allt detta i skolan.

Synen på pedagogik, undervisning, inlärning och kunskap och inte minst på lärarens roll gentemot eleverna är över lag mycket traditionell. Grupparbeten är ovanliga, likaså muntliga redovisningar, eftersom dessa former för undervisning förutsätter en dialog elever emellan, och/eller att läraren tar ett steg tillbaka och erkänner att också eleverna kan bidra med någonting.

I båda dessa undervisningsformer impliceras dessutom att kunskap inte är ett färdigt paket som förmedlas från lärare till elever, utan något som växer fram i en dialogbaserad process, kanske mellan lärare och elever, men lika gärna mellan enbart elever, något som går stick i stäv med det serbiska utbildningsväsendets idé om vad kunskap och inlärning är.

Det som premieras är i stället att exakt kunna återge det som läraren har sagt eller har skrivit upp på tavlan. Utantillärning och att kunna recitera definitioner av diverse begrepp är också något som hyllas.

Huruvida eleverna förstår det de har lärt sig att återge är inte alltid så viktigt. Kunskap är ofta det samma som färdiga definitioner, eller antalet sidor i en bok. De flesta frågor har oftast endast *ett* rätt svar, och avviker man från det har man – per definition – fel. Att en fråga kan ha flera svar, eller att man kan diskutera sig fram till olika alternativ, är i stort sett främmande tankar.

Läraren är den som förmedlar kunskapen, och har ofta oinskränkt makt. Det är inte ovanligt att ifrågasättande av metoder eller undervisning straffas. Betyg läses som regel upp inför hela klassen. Man börjar ofta med dem som har presterat sämst, och kommer inte sällan med kommentarer i stil med ”Som väntat!”, ”Oh, Herregud, jag blir så trött på att du aldrig kan förstå detta!”. Få föräldrar vågar protestera om det är något de ogillar i barnens skola eller med barnens lärare. De vet att kritik riskerar att slå tillbaka mot barnen. Skamvrå är, i en hel del klassrum på lågstadiet, fortfarande ett levande verktyg för att råda bot på bristande respekt gentemot auktoriteter.

Utifrån dessa förutsättningar formas generation efter generation av barn i det serbiska skolsystemet. Dessa växer så småningom upp, och många fortsätter att studera vidare på universitetsnivå, till exempel vid vår avdelning. Vi arbetar alltså inte bara med studenter vars möjligheter – av ekonomiska skäl – att kunna resa till Sverige är mycket begränsade utan som också har drillats i en ganska tuff skola.

Universitet är inget undantag

Beträffande den traditionella synen på undervisning, är universitetet inget undantag, men det räknas nog, i det stora hela, som ett mindre problem. Tidningarna skriver om korruption och kartelliknande strukturer inom landets universitetsadministrationer, vilket i ännu högre grad än ett traditionellt undervisningssystem försvårar vardagen för såväl studenter som för de lärare som har ”rent mjöl i påsen”. Tidningstexterna avslöjar bland annat prislistor för de högre betygen och nya avgifter som dyker upp lite här och där för tjänster som i alla tider har varit gratis. Det kan också gälla oklara redovisningsmetoder, pengar under bordet, pengar i egen ficka, nepotism – listan är lång. Men tillbaka till pedagogiken!

Visst finns det lärare och professorer som arbetar för att modernisera sina metoder, men de betraktas nog som en minoritet. Det stora flertalet ser med relativt stor skepsis på allt som är modernt eller som frångår den rådande hierarkiska strukturen.

Men även om den bästa vilja finns från lärarnas sida för att reformera sina lektionsupplägg, så är de materiella förutsättningarna begränsande. Klassrummen är fast möblerade med långa träbänkar på rad. Studenterna sitter riktade mot griffeltavlan. De ser endast in i ryggen på sina kurskamrater, och hela syftet med möbleringen är att läraren och endast läraren ska stå i fokus. Akustiken är planerad utifrån en monologinriktad undervisningsform. Det är problematiskt för en student på någon av de bakre raderna att uppfatta vad någon på de främre svarar. Det finns inga andra typer av klassrum eller seminarierum. Att varva föreläsningsformen med något mer dialoginriktat är helt enkelt svårt.

Skandinaviska studier

Inget utbildningssystem har bara goda eller bara dåliga sidor. Alla

har sina styrkor och sina svagheter.

Styrkan i det serbiska systemet är att de barn och ungdomar som lyckas med att ta sig igenom det, verkligen får en gedigen bildningsgrund att stå på. De har läst alla de stora klassikerna, de har läst om alla framstående vetenskapsmän i historien och de har tålamod och disciplin att sitta ner och plugga in faktakunskaper tills det sitter. De har respekt för att läraren har levt längre än de, och för att läraren också har en högre utbildning än de. Utifrån det som jag har sett är de – utan minsta undantag – alltid trevliga i mötet med sina lärare. De är alltid tacksamma för den hjälp de får, hur liten denna än är.

Studenterna vid vår avdelning bär – precis som studenter överallt i världen – med sig spår av sitt eget utbildningssystem. Många har alltså en helt häpnadsväckande förmåga att plugga in svenska ord och grammatiska regler, och talar hjälplig svenska redan efter några månader. Efter fyra års studier är det en god del som både talar och skriver på en nivå långt över många svenska gymnasieungdomars. Många blir till en början lite lätt paralyserade om de får en fråga som kräver fritt tänkande eller om de får en fråga där läraren inte sitter inne med det rätta svaret. Många vet inte hur ett grupparbete eller en presentation går till, och tycker att det känns märkligt att de – som inte kan någonting – ska resonera sig fram till lösningar på problem. Många är också rädda för sina lärare.

Det gäller alltså att förvalta allt detta på rätt sätt; att ta tillvara studenternas styrka, och att utveckla det som inte riktigt har fått ta plats under deras tid i grundskolan och gymnasiet. Som exempel kan nämnas att arbeta i grupp, att fritt ge uttryck för sina tankar, att bara kunna kasta ur sig en fråga och tillsammans resonera sig fram till en rimlig lösning på ett problem.

De behöver få veta att deras röster är viktiga och att deras tankar hjälper såväl dem själva som deras klasskamrater framåt i arbetet. De måste också lära sig att ifrågasätta, och att lärare inte alltid har rätt. De måste få veta att vi lärare som arbetar med dem här och nu, aldrig kommer att chikanera dem inför deras klasskamrater.

Hur går vi vidare?

Att som enskild individ eller grupp kunna ändra på ett helt utbildningssystem är ett sisyfosarbete, en utopi, en ren omöjlighet. Utgångspunkten måste i stället vara att man får söka sig fram till den arbetsplats eller arbetsgrupp som man känner bäst motsvarar ens egna ideal, för att därefter bidra efter bästa förmåga.

På Avdelningen för Skandinaviska Studier är vi så lyckligt lottade att vi har en extremt hårt arbetande chef som sätter studenterna i första rummet, som tänker moderna tankar, som konstant tar strid mot överhet och oegentligheter, som ger oss kollegor full frihet att förverkliga nya idéer och visioner och som också har lyckats komponera en stabil kollegiegrupp, som i allt väsentligt drar åt samma håll. Att stoppa allmänna medel i egen ficka, anställa familjemedlemmar eller ta emot betalning för att ge höga betyg förekommer inte.

Allt detta har lett till att vår avdelning har fått ett gott rykte i Serbien, bland såväl studenter som pedagoger. Det är högt tryck på att få bli antagen till studier hos oss. De studenter som söker sig till vår avdelning vet att de får något för allt de lägger ner på sina studier. De har hört talas om lärare som delar ut terminsscheman, som kommer i tid till lektionerna, som faktiskt lär ut någonting och som har en vänlig ton till sina studenter. Ganska normala förväntningar, skulle man kunna tycka.

Möjligheter

Hur som helst, så var det detta goda rykte – i kombination med en del lyckliga sammanträffanden – som gjorde att vi fick möjlighet att förändra en del av våra kurser ganska drastiskt. Det var helt enkelt så att några av våra kollegor blev kontaktade av en förening, Licej, vars medlemmar verkar för modernisering av undervisningen i det serbiska utbildningssystemet. De hade hört talas om vår avdelning och att vi skulle vara seriösa och högtsträvande.

Vi gick och drömde om en mer studenttillvänd, dialoginriktad och interaktiv undervisningsform. Licejs svar blev att de skulle kunna hjälpa oss att komma igång med en egen portal, dit delar av de mer praktiskt orienterade kurserna skulle kunna förläggas, till exempel kurserna i översättning.

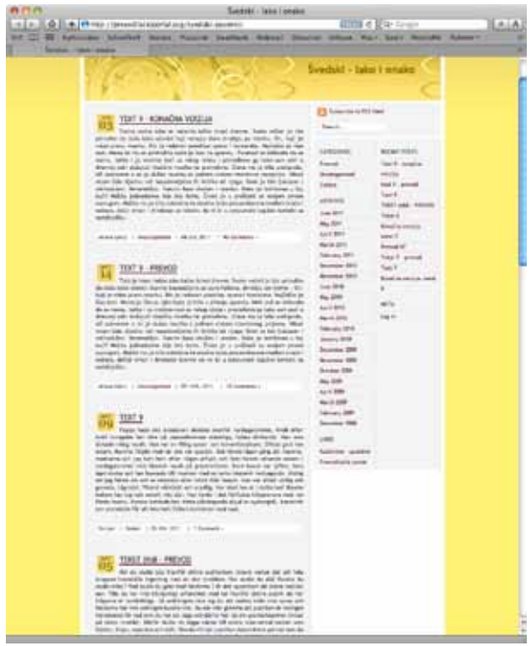

Portalen www.prevodilackiportal.org

omfattar numera flera språk: danska, engelska, norska och svenska.

Här ses ursprungstexten längst ner. Ovanför ligger det första utkastet och överst den slutliga versionen.

Lösningen för att slippa vår tidigare frustration över korruption och ett stelbent undervisningssystem blev att helt enkelt flytta ut delar av vår verksamhet från fakultetens traditionella lokaler, rätt ut i rymden!

Med finansiell hjälp från bland annat det serbiska kulturministeriet och den svenska ambassaden i Belgrad kunde vi, tillsammans med Licej, börja utforma våra idéer och visioner, och en kort tid därpå var vår översättarportal ett faktum!

Portalen i praktiken

Portalen fungerar sedan starten som en plats där en del av den praktiska översättarundervisningen äger rum. Studenterna arbetar årskursvis, och varannan vecka lägger lärarna ut en kortare text på respektive årskurs sida. Två studenter i varje årskurs får till uppgift att översätta dessa texter inom loppet av ett par dagar.

Så fort de har lagt ut sina arbetsversioner på portalen ska de också skriva en kort metatext om den egna översättningen. De ska där ta upp vad det är de har uppfattat som enkelt eller mindre enkelt, vad de har varit osäkra på i arbetet med översättningen, vilka alternativa översättningar av enskilda passager som de kan tänka sig samt vad det är de vill ha idéer om och förslag på från sina kurskamrater.

Därefter påbörjas ett gensvarsarbete från övriga studenter i kursen och efter hand också från oss lärare, då vi alla förväntas delta i ett samtal kring de arbetsversioner som har lagts ut. Dessa metatexter är obligatoriska och ingår som underlag vid betygsättningen. Kurskamraterna får inte påbörja sitt gensvarsarbete innan den eller de studenter som har översatt den aktuella texten också har skrivit den reflekterande texten om sin egen översättning. Detta krav ställer vi just för att vi tror att det får igång studenternas metakognitiva färdigheter.

Men det är inte den enda anledningen. Ju utförligare metatext som de översättande studenterna har skrivit, desto lättare blir det för oss andra att haka på i den påföljande diskussionen; kommentarerna från oss andra riskerar då inte att bli något påhopp utan snarare en fortsättning på ett samtal som har initierats av den eller dem som har lagt ut sina översättningar. Den som översätter och skriver en tillhörande metatext anger på något sätt tonen i samtalet.

Efter en veckas intensiva portaldiskussioner ska så en slutgiltig version av översättningarna presenteras. Eventuellt kan den åtföljas av ännu en metatext från de studenter som står bakom den, men oftast anses arbetsprocessen vara avklarad i och med detta.

Såväl de översatta texterna som aktiviteten i samtalet kring arbetsversionerna är nu obligatoriska delar av studenternas kurs i översättning, och kvaliteten på såväl översättningarna som metatexterna och portaldiskussionerna blir betygsatt.

Vi upplever att studenterna ut-

vecklas inom många fler områden än bara just översättning. Deras förmåga att analysera texter och att reflektera kring egna texter har blivit mer förfinad och skarp. Deras känsla för olika nyanser i det svenska språket har blivit mycket bättre, men framför allt har de tagit ett kliv framåt på det rent personliga planet. Från att ha varit passiva studenter som har förväntat sig färdig kunskap, ett betyg eller ett ”rätt eller fel” från lärarens sida, har de blivit mer aktiva och deltagande i sin egen progression.

Bokmässan prövade potentialen

Ganska snart insåg vi potentialen i denna portal. Arbetet som försiggår via denna går att utvidga i princip i det oändliga. Man kan tänka sig att arbetet utvecklas till ett årskursintegrerat projekt, och man kan också tänka sig att studenter från andra institutioner och länder deltar. Möjligheterna beror bara på fantasin och kreativiteten.

Ett exempel på portalens användbarhet är det projekt som vår avdelning genomförde från mars till oktober 2010. Sverige var land i fokus under Belgrads bokmässa den sista veckan i oktober 2010. Givetvis ville vi från vår avdelning bidra med något för att främja spridningen av svensk litteratur i Serbien. Samtidigt ville vi lyfta fram våra studenter som presumtiva framtida översättare, och så ville vi givetvis passa på att använda oss av portalen. En grupp kollegor kom på idén att vi kunde låta studenterna – via portalen – översätta utdrag ur olika svenska litterära verk, och att vi

Kommentarer kring texten på förra sidan.

skulle kunna ansöka om medel för att därefter ge ut översättningarna i tryckt form, i ett inbundet häfte, som vi skulle kunna uppvakta serbiska förläggare med under själva bokmässeveckan. Utdragen skulle kunna fungera som formella provöversättningar, vilket skulle öka chanserna för att få finansiellt stöd för att kunna trycka upp dessa häften. Om de översatta utdragen skulle få status som provöversättningar, skulle samtidigt målet för hela projektet genast vidareutvecklas till att få varje enskilt verk översatt i sin helhet.

En kollega kom med ännu ett förslag: Vi bjuder in våra kroatiska kollegor och deras studenter till detta arbete! De båda språken (serbiska och kroatiska) ligger förhållandevis nära varandra – i alla fall tillräckligt nära för att gensvarsarbete över språkgränserna skulle vara möjligt; en serbisk student kan utan större problem ge respons på en kroatisk text och en kroatisk student kan också ge respons på en serbisk text. Regionalt samarbete leder dessutom till utveckling, dels av portalen i sig, då den blir ett levande instrument på ett helt annat sätt än när den bara används internt av oss på vår avdelning, men det leder också till en ren intellektuell utveckling för alla oss som deltar i arbetet.

Våra Zagrebkollegor och deras studenter nappade direkt, och efter några turer fram och tillbaka mellan SI, Statens Kulturråd och den svenska ambassaden i Belgrad fick vi också löfte om finansiellt stöd för att kunna trycka upp de översatta utdragen.

Vi enades om att Zagrebgruppen skulle välja ut fem skönlitterära verk, och att vi i Belgrad skulle välja ut fem. Utdragen var cirka 4-5 boksidor långa. Sammanlagt 15 studenter från de båda institutionerna deltog i arbetet, vilket innebär att några studenter alltså arbetade ensamma, medan några arbetade i par. Eftersom kroatiska och serbiska trots sina likheter ändå skiljer sig så pass mycket åt att en serb inte kan skriva kroatiska och vice versa, kom vi överens om att det var bäst att de som skulle översätta i par också hade samma modersmål, alltså antingen serbiska eller kroatiska. Det är alltså inte problematiskt för en serb att läsa kroatiska eller för en kroat att läsa serbiska, men däremot att skriva – ungefär på samma sätt som det fungerar mellan svenska och norska; de flesta svenskar kan utan alltför stora hinder läsa en norsk text, men att skriva på norska är däremot svårt. Gensvarsarbetet skulle därmed inte ha några språkgränser. Där skulle alla studenter ge feedback till alla – oavsett modersmål. Utöver själva utdragen fick studenterna också till uppgift att skriva ett kort författarporträtt om ”sin” författare. Vi lektorer skrev en text om den svenska litteraturens utveckling under 1900-talet, som därefter översattes till serbiska.

Arbetets gång följde samma mönster som beskrevs inledningsvis, alltså så som vår avdelning arbetar med översättningar löpande under universitetsåret. De medverkande studenterna fick således en deadline för att lägga ut sina arbetsversioner, en given period för att ge alla andra deltagare gensvar, och en given period för att omarbeta och förbättra arbetsversionerna. Därefter lämnades slutversionen in för en sista granskning av våra kollegor, som också är erfarna översättare och kunde agera mentorer i sammanhanget.

I slutet av september kunde vi hämta ut 450 exemplar av ett mycket stiligt, inbundet häfte, som vi alla är mycket stolta över. Alla större serbiska och kroatiska förlag uppvaktades med varsitt exemplar under bokmässeveckan. Vad som kommer att hända med utdragen och med våra studenter som framtida översättare står fortfarande skrivet i stjärnorna, men för vår del var det själva arbetsprocessen med häftets tillblivelse och de dialogbaserade metoderna som var den stora utmaningen och vinsten.

Med hjälp av stöd från SI fick vi också möjlighet att bjuda in de kollegor och studenter från Zagreb, som hade deltagit i vårt gemensamma arbete, till oss i Belgrad under den vecka som bokmässan pågick. Det blev ett mycket lyckat och trevligt möte, och framför allt var det roligt att alla vi som hade haft en så intensiv skriftlig kontakt genom cyberrymden och vår portal, nu kunde träffas i verkligheten.

Framtiden är aldrig självklar

De möjligheter som har erbjudits oss är inte någon självklarhet för vare sig lärare eller studenter i Serbien. Det är långt ifrån givet att en chef är intresserad av att förändra sin avdelning, eller att hans/hennes anställda får möjlighet att agera på egen hand och efter eget huvud. Sådant är i praktiken det samma som att ge ifrån sig makt och att äventyra sin position och arbetssituation. Det är inte självklart att en kollegiegrupp av lärare tycker att det är viktigt att sätta studenterna mer i fokus, eller att studenterna bör få en mer dialog- och samarbetsbaserad inlärningsgång. Sådant är också det samma som att ge ifrån sig makt. Det är inte heller utan vidare så att en språkavdelning vid ett serbiskt universitet kan locka till sig en ideell pedagogisk förening som hux flux kan trolla fram en portal, eller att man kan slå en signal till en utländsk myndighet för att ansöka om – och dessutom få beviljat – pengar för ett intressant projekt. Här sliter lärarna snarare med att få budgeten till den mest basala verksamheten att gå runt.

Det finns nog ingen inblandad, vare sig lärare eller student, hos oss som inte inser detta eller inte reflekterar över det.

Just för att dessa möjligheter inte är några självklarheter, är det nu extra viktigt att allt det här kan förvaltas på bästa sätt. Vårt mål att modernisera delar av undervisningen har uppnåtts, och nu måste vi blicka längre framåt och ställa nya krav på oss själva och vår verksamhet. Vår intention och förhoppning är att portalen ska leva vidare, inte bara som ett instrument i vår arbetsvardag, utan också för större projekt liknande det som har beskrivits här. Allra roligast vore det förstås om studenter och lärare från andra länder ville och kunde delta. För studenter med så närbesläktade språk som serbiska och kroatiska fungerade den här arbetsmetoden fint. Hade andra språk bland deltagarna varit aktuella, hade vi blivit tvungna att tänka i nya banor kring arbetsprocedurer och metoder.

Anna Pousette är svensklektor vid universitetet i Belgrad och skrev om undervisningen där i *Svenskläraren* nr 3/2008.

6 frågor till...

av Maria Löfstedt

Monika Wirkkala
samordnare för svenskundervisning i utlandet på Svenska institutet, SI

1. **Hur bidrar SI till att svenska språket sprids i världen?**
SI ger stöd till universitet i världen som erbjuder utbildning i svenska och om Sverige – så kallade Sverigestudier. Vi förmedlar lektorstjänster, informerar om läromedel och ny svensk skönlitteratur, ger bidrag till inköp av undervisningsmaterial och stöd till projekt och gästföreläsarbesök. Vi ger också stipendier till utländska forskare, svensklärare och -studenter för vistelser och studier i Sverige, och arrangerar kurser och konferenser för lärare och studenter.

På SI:s webbplats Svenska språket i världen kan man läsa mer om svenskundervisningen i utlandet, kontakta utländska universitetsinstitutioner, söka lediga lärartjänster och hitta aktuella artiklar om språk, litteratur, musik och svenskt samhälle som kan användas i undervisningen.

2. **Är det populärt bland svensklärare att arbeta utomlands?**
Ja, fast intresset kunde gott vara större. Jag tror det handlar om att många inte känner till denna möjlighet att undervisa vid ett utländskt universitet. De som gör det får ofta blodad tand och återkommer.

3. **Vad lär man sig under sitt/sina år ute i världen?**
De flesta utlandslektorer tycker att de har världens roligaste jobb! Studenterna är oerhört studiemotiverade. På många håll krävs det toppbetyg för att komma in på just *Sverigestudier*, vilket märks i undervisningen. Progressionen är snabb.

Samtidigt som man får unika möjligheter att lära känna ett annat land får man också nya perspektiv på Sverige och det svenska, och på sig själv. Dessutom är det en fantastisk chans att ha ett kvalificerat jobb utomlands. Med jobbet får du också utlopp för din kreativitet. Bara du själv sätter gränser för vad du vill att lektionerna ska innehålla. Och man får vänner för livet, både bland kollegor och studenter.

4. **Vilket stöd får man från SI som utlandslektor?**
SI ger ett rese- och expensbidrag till utsända lektorer som vistas i Ryssland, Kina eller länder i det forna Östeuropa där lönerna för en universitetslärare är långt under en vanlig svensk lärarlön. Dessutom ordnar vi fortbildningstillfällen och konferenser för lärarna i utlandet, och ger råd och tips om undervisning och annat som hör till vistelsen i utlandet. Vi kan på olika sätt också stödja lektorns uppgift genom stipendier till studenterna och kursaktiviteter i Sverige under sommaren.

Lektorerna är vår ”ambassadörskår” som vi gärna har kontakt med löpande under året. För oss handlar det ju om att bygga broar mellan Sverige och andra länder, och i detta är lektorn och lektorns studenter oerhört viktiga. Studenterna förblir ju ofta ”Sverigevänner” även efter sina studier. De långsiktiga relationerna med landet skapas via lektorn och SI, liksom via de svenska ambassaderna. Att skapa kontakter och förmedla det svenska är alltså en viktig och rolig del av att vara lektor.

5. **Hur ser era krav ut när ni söker utlandslektorer?**
De flesta utlandslektorer är gymnasielärare i svenska med kompetens i och erfarenhet av att undervisa svenska som främmande språk. Universiteten i utlandet har sina krav på lektorn och de ser olika ut. Men de flesta vill att man har en fil.mag. i svenska och svenskrelaterade ämnen (litteratur, svenska/nordiska språk, svenska som främmande språk osv.). Man ska kunna förmedla det senaste inom svensk samhällsutveckling och svensk kulturdebatt, ny svensk litteratur, film och musik, svenskt näringsliv med mera.

Ska man jobba i Tyskland, Ryssland eller Frankrike förutsätts att man har akademiska poäng i dessa språk, helst minst 60 högskolepoäng, annars räcker det med att ha motsvarande kunskaper i engelska. Man ska tänka på att utlandstjänsten inte genererar några pensionspoäng i Sverige och det därför är viktigt att under tiden ha en egen pensionsförsäkring.

6. **Vilka egenskaper ska man ha för att passa för jobbet?**
Man ska vara utåtriktad och social, tåla förändringar och vara flexibel, kunna anpassa sig till nya förhållanden – universitetsvärlden är ju hierarkisk och synen på studenterna och lärandet ofta en annan. Man ska gärna också ha erfarenhet av att ha bott utomlands, även om det inte är ett krav.

Det är en fördel om man är ganska rutinerad som lärare och har en trygghet i sin lärarroll eftersom ett nytt land och ett nytt sammanhang är omställning nog. Och man ska förstås vara nyfiken på att möta ett nytt land och en ny kultur. Av lektorn krävs också att man är ”Sverigeambassadör” och ordnar med gästföreläsare från Sverige, lucia- och midsommarfirande och liknande – så man får vara lite av en fixare och ha många strängar på sin lyra.

Svensklektorerna bygger broar mellan Sverige och andra länder.
FOTO: OLE GJEMS-ONSTAD

Vid en jämförelse mellan japanska och kinesiska studenter är kineserna de mest ambitiösa i svenskstudierna.

av Lars Bergman

Svenska från Osaka till Shanghai

FÅ SAKER KAN FÖR en gammal svensklärare yrkesmässigt mäta sig med förmånen att få undervisa i och om svenska språket i ett annat land. Du får dels arbeta med något du trivs med, dels får du erfarenheter från en annan kultur och ett annat utbildningssystem.

I Japan

Under åren 2004-2007 var jag utlandslektor i Osaka, Japan. Ett 20-tal studenter väljer varje läsår svenska som sitt huvudämne och ägnar sina fyra universitetsår åt att i så stor utsträckning som möjligt lära sig detta nordiska språk. Tillsammans med mig var ytterligare en handfull svensktalande japaner sysselsatta med att få studenterna att göra framsteg.

Det japanska skolsystemet skiljer sig en del från det svenska, men för att förstå skolan så måste man förstå en del om Japan. De flesta familjer har endast ett barn, mycket på grund av att det är dyrt att ha barn och då är framför allt skolan en stor utgift.

Många föräldrar satsar på en privatskola och dessutom ser de till att deras barn går till ”stödundervisning” på kvällar och helger. Med andra ord, skolan tar nästan all tid för många elever ända tills de avslutar sin ”gymnasietid”. Därefter testas de in till universitetsstudier. När studenterna väl kommit in till något av de bortåt 500 universiteten – de flesta privata – så kan de slappna av. I stort sett fungerar det så att har du kommit in, så kommer du ut.

För flickorna är det dessutom så att många av dem förväntas i första hand ta hand om familj och barn när den dagen kommer – karriär är i första hand en sak för pojkarna.

På universitetet

Hur såg det då ut i svenskundervisningen? I Asien och i många länder så är inte interaktion mellan elever och mellan lärare och elever det som ses som viktigast. Förmågan att kommunicera på det främmande språket tränas inte som i Sverige. Det är snarare översättningsövningar som dominerar och en teoretisk förståelse för språkets uppbyggnad.

De japanska svensklärarna talade nästan uteslutande japanska under lektionerna. När man då som svensk har många inslag av kommunikativ art så möts man av svårigheter. En del av den japanska kulturen innebär även att man inte ska sticka ut, alltså inte vara förmer än någon annan, vilket innebär att även om man kan svaret eller kan lösa uppgiften på något sätt så behåller man i många fall svaret för sig själv.

Vi är säkert många som har slagits av hur illa japaner talar engelska trots många års studier. De svenskstuderande talar inte heller riktigt bra svenska, men många gånger betydligt bättre än den engelska de lärt sig. De vågar också göra fel efter ett tag, vilket tar emot för många – de vill helst svara när de vet att svaret helt säkert är rätt.

I Kina

Jag kom till Shanghai sommaren 2008 och förutom några dagar i Hong Kong och Macau hade jag inte satt min fot i Kina. När jag nu gjorde det blev det å ena sidan en bekräftelse på vad man anat, trott och vetat och å andra en fullständig överraskning.

Att Kina är ett stort land, att Shanghai har närmare 20 miljoner invånare, att det är ett land som sedan slutet av 1940-talet styrts av kommunistpartiet och som efter en 10-årig kulturrevolution öppnade sig mot världen 1978, att några är enormt rika och många fattiga – javisst, det trodde jag mig veta.

Överraskningen bestod mest i den enorma kraft och framtidstro som många kineser visade. De levde sin ”American Dream” – allt var möjligt eller som en känd reklamslogan lyder ”Impossible is nothing”.

Det gamla slottet i Osaka. FOTO: AKINSS / MORGUEFILE

Vy över Shanghai. FOTO: KEVIN CONNORS / MORGUEFILE

Studenternas vardag

Omkring 17 studenter med svenska som huvudämne tas in vart fjärde år vid Shanghai International Studies University (SISU). Svenskavdelningen är nystartad och underordnad Institutionen för tyska.

Campus ligger en timmes bussresa från centrum och är en anläggning som både fascinerar och bedrövar. Runt byggnaderna breder anlagda parkformationer ut sig som ett smärre Versailles och antalet tennisbanor och basketplaner tycks oändligt. Det är påkostat och på många sätt imponerande.

Det bedrövliga är att studenterna i stor utsträckning befinner sig vid sidan av all gemenskap med samhället i övrigt – nästan ett slags utanförskap. De bor där fyra i varje rum i fyra år! I rum som är kalla på vintrarna och varma på somrarna, där all form av matlagning på rummen är förbjuden och där pojkar är skiljda från flickor.

Kineser är inte ett folk som ger upp – oavsett svårigheter. Studenterna står ut – de gnäller aldrig. Jämfört med hur deras föräldrar hade det så är det bra mycket bättre.

Ettbarnspolitiken innebär bland annat att föräldrarnas förväntningar är högt ställda på detta enda barn – krav som barnet är väl medvetet

Restaurangbesök i Japan. FOTO: RYAN MCDONALD

om. Föräldrarna tycks vara beredda att offra allt för att barnet ska få det bra. Och studenterna återgäldar det genom att alltid tala väl om sina familjer och leva upp till förväntningarna. Studenterna vet att en ljus framtid är deras.

I den kinesiska skolvärlden reciterar man – man lär sig utantill. Därför är studenterna mycket bra på att presentera sig själva eller något annat de förberett hemma. Problemen de har dyker upp när de oförberett ska interagera på svenska. Fördelen kineserna har och som kompenserar det mesta är att de studerar hårt och målinriktat. De vill lära sig svenska, de vill arbeta med något där svenska språket spelar en roll, de vill vara ”ambassadörer” för Sverige och för Kina, de vill helt enkelt vara en del av framtidens Kina där internationella kontakter blir allt viktigare och där Sverige, som ett av de länder som erkände det kommunistiska Kina tidigt, har högt anseende. Eller som en student sa till mig en dag; ”You come from one of the most decent countries in the world”.

En jämförelse

Det är svårt att jämföra mina upplevelser från Japan respektive Kina, men om jag tillåts generalisera så ser det ut så här; de kinesiska studenterna är mer målinriktade, mer fokuserade, mer disciplinerade, mer frimodiga, har större framtidstro och allt detta samverkar till att de presterar bättre. De både skriver och talar bättre svenska än sina japanska kamrater och antagligen är orsaken till det att de är mer motiverade. De vet att de måste vara sin egen lyckas smed.

Mittens rike är redan framtidslandet för miljoner kineser, medan en miljard andra väntar på sin tur.

Inför den anstormningen står de flesta utbildningssystem sig slätt.

Lars Bergman är numera generalsekreterare på Riksföreningen Sverigekontakt.

Kinesiska studenter på jobbmässa. FOTO: WWW.NEWS.CN

Undervisningen i svenska vid utländska universitet

- berör mer än 18 000 studenter utanför Norden
- sprider kunskap om svensk kultur och förmedlar svenska perspektiv på viktiga samhällsfrågor
- ger upphov till akademiska utbyten mellan Sverige och utlandet
- lockar studenter till fortsatta studier eller arbete i Sverige.

Källa: www.si.se

A MEDLEMSKAMPANJEN
VÅRA MEDLEMMAR har bästa svenska jobbet!

NATUR & KULTUR

Ekengrens svenska

Nu finns den mycket populära och uppskattade serien Ekengrens svenska i ny upplaga. Böckerna är uppdaterade och svarar mot det centrala innehållet i ämnesplanerna för Gy 2011.

Litteraturbok 1 och Litteraturbok 2 är allt-i-ett-böcker där skönlitterära texter kopplas till respektive litteraturhistoriskt avsnitt.

I Språkbok 1 och Språkbok 2 får eleverna arbeta med språkets byggstenar och framför allt med sin egen muntliga och skriftliga språkutveckling.

Den tydliga uppdelningen av stoffet mellan böckerna och strukturen i respektive bok gör det enkelt för dig som lärare att välja de delar som passar din undervisning och dina elever.

Ekengrens svenska kommer också som digitala läroböcker.

Författare: Hans-Eric Ekengren, Brita Lorentzson-Ekengren

EKENGRENS SVENSKA

Litteraturbok 1		27-42187-5
Litteraturbok 1, Digital bok		27-42187-5
Litteraturbok 2	utk vt 2012	27-42188-2
Språkbok 1		27-42189-9
Språkbok 1, Digital bok		27-42495-1
Språkbok 2	utk vt 2012	27-42190-5

Natur & Kultur Tel 08-453 86 00, fax 08-453 85 20 www.nok.se info@nok.se

Frågor, svar och farhågor om nya ämnesplanerna för svenska som andraspråk.

Upprörande skillnader svenska/sv2

Jag läste artikeln av Nils Larsson i senaste numret av Svensklärartidningen. Jag tyckte att det var oerhört intressant att läsa om detta då jag på gymnasienivå försökt lyfta fram samma fråga. Jag har mejlat till Skolverket, utbildningsdepartementet och diverse medier angående mina farhågor om att de nya ämnesplanerna segregerar eleverna.

> Enligt skolverket kommer betygen att vara lika värda, men vi undrar om högskolorna och universiteten kommer att se det på samma sätt.

Växande skillnader

Detta har vi på min skola lyft fram:

Det som skapat upprördhet på den skola där jag jobbar (och där alla lärare som undervisar i svenska som andraspråk är utbildade i att undervisa just detta ämne, vilket inte alltid är fallet) är att det nu kommer att bli stora skillnader mellan elever som läser svenska och elever som läser svenska som andraspråk.

I dagsläget är dessa ämnen mycket lika (och det måste de ju vara för att betygen ska kunna vara lika mycket värda när eleverna söker vidare till universitet och högskolor). Svenska och svenska som andraspråk ger idag samma kunskaper men på olika sätt. Behörigheten blir densamma. Ämnesbeskrivningen i de nya ämnesplanerna ser dock mycket olika ut.

Ämnesbeskrivningen i svenska är mer omfattande än i svenska som andraspråk, bara syftet i svenska upptar 22 rader till skillnad från 12 i svenska som andraspråk. I svenska finns följande rader som helt saknas i svenska som andraspråk:

> Eleverna ska ges möjlighet att i skönlitteraturen se såväl det särskiljande som det allmänmänskliga i tid och rum.
>
> Eleverna ska utveckla förmågan att använda skönlitteratur och sakprosa samt film och medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar.
>
> Den ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor.
>
> Undervisningen ska stimulera elevernas lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling. Eleverna ska ges möjlighet att bygga upp en tillit till sin egen språkförmåga och tillägna sig de språkliga redskap som krävs för vardags- och samhällsliv. De ska också ges möjlighet att utveckla sådana kunskaper om muntlig och skriftlig kommunikation som behövs i arbetslivet och för vidare studier.
>
> I undervisningen ska eleverna ges rikliga tillfällen att tala, skriva, läsa och lyssna. Undervisningen i muntlig och skriftlig framställning ska ge eleverna tillfälle att värdera andras muntliga framställningar och texter samt bearbeta sina egna muntliga framställningar och texter, efter egen värdering och andras råd. I undervisningen ska eleverna få möta olika typer av skönlitteratur och sakprosatexter samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen.

Flerspråkighet en tillgång

I ämnesplanen för svenska som andraspråk saknas alltså ovanstående (några av sakerna lyfts dock fram i de enskilda planerna, men inte alls lika betonat som i svenska). Däremot nämns följande:

> Flerspråkighet är en tillgång för såväl individen som samhället, och genom att jämföra språkkunskaper och språkliga erfarenheter med andra ska eleverna ges möjlighet att utveckla en bättre förståelse av vilken funktion språket har för kommunikation, tänkande och lärande.

I ämnesplanen i svenska som andraspråk 1 nämns sedan att undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

> Läsning och samtal om modern skönlitteratur som ger inblick i olika kulturer, allmänmänskliga teman och svenska referensramar. (fråga: vad innebär svenska referensramar?)
>
> Språklig variation i Sverige och i det svenska språket, med tonvikt på hur språkvariationen hänger samman med till exempel ursprung och bostadsort, ålder, kön och social bakgrund. (ursprung och bostadsort nämns inte i ämnesplanen i svenska).

I ämnesplanen i svenska som andraspråk 3 finns också som centralt innehåll följande:

> Språklig variation och språkanvändning, med tonvikt på hur genus, social bakgrund och kulturell tillhörighet påverkar människors sätt att tala och skriva och hur språket kan användas för att uttrycka maktförhållanden. Skillnader mellan majoritetssamhällets och minoriteternas språkbruk.

Detta nämns inte i svenska 1, 2 eller 3.

Det finns många skillnader mellan de olika ämnesplanerna. Bland annat tas prosa, lyrik, dramatik, olika stilmedel och berättartekniska grepp samt en retorisk arbetsprocess inte upp alls i svenska som andraspråk (vilket görs i svenska).

Frågor och svar

På vår skola har vi haft följande frågor när det gäller ämnesplanerna (och fått följande svar):

- **Kommer betygen vara lika mycket värda när de söker vidare till universitet och högskolor (kurserna kommer ju se helt olika ut)?**
  Enligt skolverket kommer betygen att vara lika värda, men vi undrar om högskolorna och universiteten kommer att se det på samma sätt.
- **Kommer det vara olika nationella prov för svenska och svenska som andraspråk om det går igenom?**
  Det kommer att vara samma nationella prov enligt skolverket.

En jämförelse mellan de nya kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk i grundskolan.

av Nils Larsson

Onödigt lågt satta mål för kursplanerna segregerar elever

JAG ÄR UTBILDAD LÄRARE i svenska och svenska som andraspråk och jag har därför med stort intresse läst de nya kursplanerna i dessa ämnen i *Lgr 11*. Jag har under läsningen jämfört de två kursplanerna med avseende på skillnaderna dem emellan, och jag har därefter kommit till slutsatsen att några av dessa skillnader enligt mig inte alltid är relevanta.

Från nyanlända till infödda

Det är mycket viktigt att hålla i minnet att ämnet svenska som andraspråk kanske är det mest heterogena ämne som erbjuds i den svenska skolan.

Det bedrivs undervisning i ämnet i alltifrån mindre landsortsskolor till storstadsskolor med stort inslag av nyanlända elever. Denna sistnämnda grupp av elever har jag själv mest erfarenhet av att undervisa och det är också denna grupps behov och önskemål som jag anser kanske inte beaktas tillräckligt i denna nya kursplan.

Förslag: två kursplaner

Dessa elever behöver enligt min erfarenhet inte bli så särbehandlade i förhållande till de elever som har svenska som modersmål som skillnaderna mellan kursplanerna antyder att de kan komma att bli.

Kanske vore det till och med bättre med två kursplaner i ämnet svenska som andraspråk? En kursplan för nyanlända elever som ska bygga upp sin svenska från början och en kursplan för de elever som

Andreas Holm, ej att förväxla med artikelskribenten, undervisar i svenska.

FOTO: IDA LING FLANA

Nedan följer några skillnader mellan de två ämnena. Det finns flera skillnader, men jag har valt ut dessa för att illustrera min argumentation. Kursiveringarna är

Svenska

Syfte

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, *historia och utveckling* samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang

Svenska som andraspråk

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, *uttal, ord och begrepp* samt om hur språkbruk varierar beroende på

ur *Svenskläraren* 2011/2.

- **Hur kommer det sig att ämnets syfte i svenska som andraspråk är så kort (12 rader) jämfört med svenska (22 rader)? Hur är tanken med att göra på detta sätt?**
  Enligt skolverket får allt inte plats i svenska som andraspråk och eftersom svenska som andraspråk är ett färdighetsämne medan svenska är ett personlighetsutvecklande ämne bör ämnesplanerna inte se likadana ut (information vid telefonsamtal med skolverket).
- **Vilka tänker ni ska läsa svenska som andraspråk? (de som varit i Sverige kort tid eller som nu alla som har svenska som andraspråk har möjlighet att läsa om de vill/behöver).**
  De som varit kort tid i Sverige ska läsa svenska som andraspråk, de som är födda i Sverige ska läsa svenska.
- **I svenska som andraspråk 1 nämns svenska referensramar, vad innebär det?**
  Detta kunde de inte svara på på skolverket i och med att det kommit in i ämnesplanen i ett sent skede så de mindes inte vad det innebar.
- **Varför nämns ursprung och bostadsort explicit i svenska som andraspråk 1 men inte alls i svenska 1?**
  Detta har vi inte fått något svar på.

Våra farhågor

När vi läser ämnesplansförslaget tycker vi att innehållet i ämnesplanen för svenska som andraspråk motsvarar det vi undervisar på IVIK (förberedande kurs i svenska för elever som är nyanlända till Sverige).

> Det är inte tillräckligt att bara ge undervisning i andraspråket.

Vi befarar att inga elever kommer att välja svenska som andraspråk om ämnesplanen ser ut på detta sätt eftersom risken är att de kommer uppfatta det som stödundervisning och att deras betyg blir mindre värda. För de som (mot all förmodan) väljer svenska som andraspråk kommer det att innebära en undervisning som inte ger dem samma förutsättningar som för deras modersmålstalande vänner som väljer svenska.

Forskningsfakta

Det tar ungefär två år att lära sig ett vardagsrelaterat språk, ett språk som fungerar i vardagssammanhang där man oftast talar om det som händer ”här och nu” men det tar MINST fem år att tillägna sig det kunskapsrelaterade språk som används i olika ämnen i skolan. För många kan det ta upp till åtta-tio år att tillägna sig ett språk som ligger i närheten av modersmålstalarens.

Genom att fokusera på elevernas brister, det vill säga det de inte kan i relation till rådande normer för skollitteracitet, bortser man från de resurser i form av språk och kunskaper och erfarenheter som alla har och som skulle kunna vara en tillgång i undervisning.

Det är genom interaktionen mellan lärare och elev som eleven blir stärkt eller försvagad. På individplanet handlar det om lärarens val om vems sida han eller hon står på – maktens eller elevernas.

Det är inte tillräckligt att bara ge undervisning i andraspråket. Eleverna måste ges tillgång till innehållet i alla ämnen genom sitt andraspråk och genom språkligt anpassad undervisning. Denna undervisning måste dessutom ges i en sociokulturellt stödjande miljö där eleverna av ämnesläraren får uppgifter att arbeta med andraspråket som stämmer med deras ålders- och mognadsnivå och där läraren visar intresse och ger respekt för de erfarenheter och kunskaper eleven har med sig.

Jag tror att många lärare är väldigt bra på att stärka eleverna, men om ämnesplanerna uppfattas som diskriminerande (varför ska svenska som andraspråkselever läsa om hur bostadsort och bakgrund påverkar språket när svenska som modersmålstalare inte ska göra det) blir det betydligt svårare att stärka eleverna utifrån det de kan.

Jenny Johansen

Jenny Johansen är lärare i svenska som andraspråk i Örebro.

A MEDLEMSKAMPANJEN
VÅRA MEDLEMMAR kan argumentera för sina åsikter.

Plocket

Var tredje skola saknar bemannat skolbibliotek

LÄRARFÖRBUNDET och Centrum för lättläst har tillsammans genomfört en undersökning om skolbibliotek i grundskolorna och deras möjligheter att möta elever med lässvårigheter.

Den visar att endast 65 procent av grundskolorna har ett bemannat skolbibliotek och att mer än hälften av dessa endast är bemannade i 10 timmar eller mindre per vecka. Läs mer på Brännpunkt, svd.se.

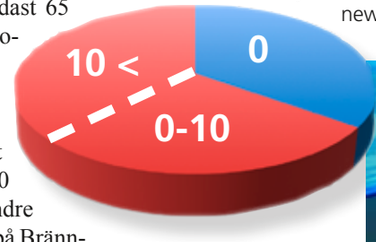

Sätta samman ”sociala medier”

SAMMANSÄTTNINGAR med uttrycket ”sociala medier” finns det gott om – och det finns nästan lika många strategier för att hantera dessa sammansättningar i skrift: sociala mediaexperter, socialamedieexperter, sociala-medier-experter med flera exempel.

Det är inte så konstigt; det är en sorts förledsanknytning, och sådana vållar ofta problem för språkbrukarna. I en förledsanknytning anknyts adjektivet (sociala, i det här fallet) till första ledet i en följande sammansättning, inte till hela sammansättningen. Många tycker att det känns konstigt eller till och med löjeväckande med sådana konstruktioner.

Det enklaste sättet att hantera uttrycket är naturligtvis att välja en annan formulering: *Hon är expert på sociala medier* eller *Vi tog in en konsult inom sociala medier*.

Men om man ändå vill göra en sammansättning är det enklast och tydligast att skriva enligt mönstret sociala medier-expert. Så kan man göra med alla sammansättningar med flerordsuttryck som kan bli svåra att tyda om de skrivs ihop i ett ord: gröna vågen-perspektivet, new age-relaterad, på gatan-pris.

Källa Språkrådet

FOTO: ANITA PATTERSSON / MORGUEFILE.COM

Läsa på datorn eller suga på pennan, vilket är bäst?

Här hittar du Anjas blogg: www.8sidor.se/start/anjas-blogg

Läs mer på Anjas blogg

PRAKTIKANTEN ANJA bloggar på sin abetsplats som är Centrum för lättläst och tidningen *8 sidor*.

Anja kommer från Tyskland och lärde sig svenska samtidigt som hon studerade tysk litteratur vid universitetet. För att inte tappa bort svenskan bestämde hon sig för att flytta till Sverige för en tid.

I bloggen berättar hon om sina upplevelser, vad som händer och vad som förändrar sig när man kommer till ett främmande land.

Vad gör de små vid datorn?

DE YNGSTA BARNEN använder datorn till relativt få aktiviteter, jämfört med äldre barn. Den vanligaste sysselsättningen på datorn bland 2-5-åringar är att spela spel, det brukar fler än hälften göra. Spelen kan vara både offline och via nätet. Spelen varierar från rent underhållande småspel till lärorika spel för att lära sig räkna och läsa.

53 procent av de tvååriga flickorna och 32 procent av pojkarna har någon gång använt datorn.

Källa: mediebarn.se/2-5-ar

FOTO: ULLA MONTAN

Birgitta Trotzig skrev texter att bottna i. Därför är det en gåta varför hennes texter saknas i antologier för gymnasiet.

av Elisabet Wilhelmsson

Öppen mot djupet – öppen mot ljuset

En av den svenska samtidslitteraturens stora författare har gått ur tiden; den 14 maj dog Birgitta Trotzig – innehavaren av stol nr 6 i Svenska akademin. Hennes författarskap sträcker sig över nära sex decennier; romaner, noveller, legender, sagor, prosadikter och essäer. I ”intensivt mörkt glödande prosa” har hon målat verkligheten och människans villkor. I en av sina essäer behandlar Birgitta Trotzig konstnären Paul Klee *(Utkast och förslag)*. Det är honom orden ”Öppen mot djupet och öppen mot ljuset” gäller. De kan i lika grad gälla också henne själv.

Jag letar förgäves efter Birgitta Trotzigs texter i antologier för gymnasiet. Med epitet som ”magisk skildrare”, ”enastående prosalyriker”, ”bländande gestaltningskraft” är det förvånande. Sitter de envisa etiketterna av en otillgänglig, svårläst och mörk författare så hårt? Har hennes språk gått förlorat för länge sedan, som Ann Heberlein menar, inte orden men ”världsbilder som fallit i glömska, myter och sagor som ingen längre minns” (Ett språk har gått förlorat, *Sydsvenskan* 16 maj 2011).

Få svenska nutidsförfattare kan bättre tala till bildålderns barn, tror jag. För det är bilder Birgitta Trotzig målar i ord: starka, sinnliga bilder och i lysande färger. In i världar av djupaste mörker och klaraste ljus. Samtidigt. En tillvaro av både-och. Mångtydig. Kluven. Dubbel. Människornas verklighet rymmer både ”det oerhörda och det ynkliga”, säger hon.

> Den ljusa människan har ofta mörka ögon
> I det ljusa går ofta livstråden rottråden av mörker
> Det ljusa ensamt kan bli skärande och mördande
> Det ljusa ensamt kan vara livets fiende
>
> ur *Sammanhang*

De kan vara klädda i historisk tidsdräkt men i ett Tosteberga på 1600-talet, ett medeltida Åhus eller på Öland i vår egen tid handlar det ändå om livets innersta natur; de stora frågorna om kärlek och lidande, gott och ont, om hur det är att leva och vara människa. Författarens syn på människan och hennes plats i sin egen värld och i den större verkligheten är en utmanande läsning mot bakgrund av vår egen tids ”berättelse”. I vems verklighet lever vi? Hur beskrivs den verklighet som är ”vår” ?

> Ett stort antal människor för en helt ointegrerad passiv tillvaro, utsatta för ett system av mekaniska retningar från ett flöde av språkformler och bilder som är lika mekaniska de ….. pseudobilder konstruerade för att konkurrera ut människornas egna verklighetsbilder
>
> ur *Jaget och världen*

Orden är fortfarande rykande aktuella flera decennier senare. Många gör anspråk på att beskriva vår verklighet idag och det tycks krävas allt större ord. Fester är förtrollande, resor är sagolika, bröllop är magiska. I medievärlden glittrar det och idrottsvärldens nyckelord är tongivande: satsa, kämpa, vinna eller förlora.

Det är lätt att få för sig att man behöver en coach vid sin sida, både i privatliv och i arbetsliv. Är det över huvud taget tillåtet att inte orka, att inte vara lycklig jämt? Hur ska man tänka när inte hjälmen eller säkerhetsbältet skyddar?

Med en berättarteknik som inte lägger till rätta och inte sägs ha någon ”medveten syftning” gestaltar Birgitta Trotzig en annan verklighet.

In i den världen föds barnet:

> Kropp, själ, ögon, mun, händer, fötter, allt bara lyser och bubblar och glittrar och bladdrar – hela

Bilderna av landskapet kan förvandlas till ett slags själens landskap.
FOTO SCOTT M LIDDELL / MORGUEFILE.COM

den lilla kroppen var en enda stark muskel av glädje. Tog man i hennes huvud vred hon sig och kiknade. Hon var kittlig som en katt och när modern tog av henne kläderna för att byta på henne sträckte hon händer och fötter rakt ut och magen i en båge av jubel.

ur *Dykungens dotter*

I den världen vaknar kärlek:

> … brann (det) som en eld anträder ett träd skrider från gren till gren, allt snabbare, allt vildare – till sist är också hela stammen genomträngd och förvandlad till glödande död eldmassa. Livet står i brand, livet i henne har blivit eld
>
> ur *Barbara/ Levande och döda*

I den världen går människor vilse, de irrar på platser där de inte känner igen sig och de rör sig som i mörker:

> I sugande träsket, staden är så långt borta nu, den ligger och flyter på himmelsranden, solen lyser som eld genom tak och tinnar men det är för långt bort, du och jag, kära älskade, är på villstig härute där hela vida himlen speglar sig i de vida träsken
>
> ur *Levande och döda*

I den världen drivs människor av ett ont tvång. I stället för att ge varandra liv blir de varandras ”dödsbringare”. När Barbara, den unga, ljusa älskande kvinnan inte bejakas i sin kärlek vissnar hon, ”blir fåordig och onåbar” *(Levande och döda)* Om de själva har plågats plågar de i sin tur andra. Utan kärlek fryser människorna, de förlorar färg, förstenas och sjunker in i sig själva. ”I skräcken för de egna såren stöter de bort varandra” (*En berättelse från kusten)*.

Utelämnade åt sig själva saknar de ord att relatera sin verklighet med. De tystnar och tiger som makarna Lavst och Apelone *(En berättelse från kusten)*, som syskonen Albert, Judit och Viktor *(Levande och döda)* eller förvildas som herr Graa, den avsatte prästen: i en total förnedring sitter han på stenmuren utanför kyrkan och lallar ”djurläten, pipande strupljud” med ”tungan sölad i förvirring” *(De utsatta)*. Så förlorar människorna sitt adelsmärke: språket.

BIRGITTA TROTZIGS GESTALTER rör sig i städer och i landskap av hedar, vid hav som doftar, vid träsk och ljung. Där vandrar de, våndas och väntar i ett slags gränstillstånd som ofta löses upp och dubbelexponeras. De växer fram ur landskapet, som om det var en del av dem och bilderna av landskapet kan förvandlas till ett slags själens landskap. Dy, träsk, sten, iskyla och mörker. Och på samma gång skimmer, stjärnor, sol och näktergalar.

I ett kärlekens landskap möter en Apelone, trotsigt ljus, i ett medlidandets landskap den hårt slutne Nathanael, men berörd av den sjuka Elisabet och ett hoppets landskap kanske också kan kallas ett barnets landskap. Tobit vet att ”hans enda räddning och hans enda hopp var barnet, flickan – där var paradiset, bara där var han befriad…” Också för herr Abraham, som vänt ryggen åt sin hustrus kärlek är det barnet som står för hopp och livgivande kraft: ”Hjälp mig barn, lilla varma, tag stenhjärtat ur mitt bröst och giv mig ett hjärta av kött” (*Barbara/ Levande och döda*).

I Birgitta Trotzigs texter befinner vi oss ofta i mytens och legendens form och därmed i ett språk som är mångtydigt och laddat med symboler. Precis som poesins. När vi läser ”vatten” eller ”mörker” hos Birgitta Trotzig öppnar sig många tolkningsskikt. Hav, kärr, dy och tårar kan bli till glömska och upplösning men också befrielse. Det är ”dy under fötterna, vatten” för Nathanael Kiebitz som försvinner ut i mörkret efter att ha dödat sin hustru *(Levande döda)*.

Men mörkret kan också stå för skydd, värme och tillit: ”Skyddad i mörker vandrar hon – på alla sidor är detta mörker havande med hans närvaro …. och hon väntar sin förlossare *(De utsatta)*. Och det är i mörker som barnet väntar på att födas – så kan mörkret bli en väntelplats för livet. Bara *i* mörkret – inte utanför – möter ljuset.

BIRGITTA TROTZIGS DIKTNING rymmer både diktarens och läsarens process. Diktaren ser, läsaren tar vid och skapar vidare. I ett sådant språk ligger befrielse.

Jakobines fråga i *De utsatta:* hur ”det är att leva därute i mörkret” leder tanken till de senaste rapporterna om dagens unga; de som nu för första gången löper störst risk för stress och ohälsa. De texter som erbjuds i skola och utbildning måste komplettera. Vara motkrafter. Med hjälp av litteraturen ska man lära känna sin omvärld, i jämförande studier av de existentiella frågorna vidga sin självinsikt och förståelse, man ska få syn på hur författare påverkat den samhälleliga och estetiska utvecklingen och möta ”de betydelsebärande skikten, innehållsmässiga och formella: tematik, motiv, metaforik, symbolik, rytm, …” läser vi i svenskämnets måldokument. Men hur hittar eleverna till Birgitta Trotzigs texter som inspirerar och erbjuder detta?

När våra elever söker information sker det på ett klick. Kunskap och lärande tar längre tid. Att läsa Trotzigs texter är mödosamt. Bildspråket och de långa meningarna kräver tålamod och uppmärksamhet. De är kraftfyllda motbilder till bestsäljarromaners snabba tempo, de enkla må-bra budskapens punktlistor och spänningsromanernas driv.

Det krävs mod att gå mot strömmen och att trotsa förenklingar. Det krävs klara ögon för att genomskåda ”pseudobilder” och för att se i mörker med. Några elever kan säkert göra Birgitta Trotzigs ord till sina:

> Jag vill gå på levande stigar. Jag vill höra ett levande språk. Jag vill leva nere i de odelade känslorna, de talande drömmarna. Jag vill höra människor berätta att livet har innebörd, det är en lysande kedja av varsel. Jag vill inte höra om mekaniken, utan om betydelsen…
>
> ur *Jaget och världen*

JAG SER BIRGITTA TROTZIG som en utolkare av idag. Med djup människokunskap gestaltas och bejakas livet i dess helhet, inte i utvalda ljuslagda delar; detta kallar hon ”tvångsidyllisering”. Livet är komplext, både ”idyll och svavelsyra”.

Jag tänker att hennes texter är omistliga i en tidsanda av glättig yta, tävlingar och positivt tänkande. Texter som inte väjer för det motsägelsefulla och en berättarteknik som inte lägger till rätta. Det är trotziga bilder som stannar en stund i mörkret. Bilder som tröstar.

Hennes språk står nära bildkonstens; en språk – och diktkonst som Agneta Pleijel kallar ”…. en långsamt verkande sprängladdning. Har man en gång gått in i hennes värld av grymhet, nåd och skönhet lever den kvar i en…” (En hand varsamt kupad runt en planta, *SvD* 18 maj 2011).

Därför saknar jag dem i antologierna.

Elisabet Wilhelmsson är språkpedagog vid Lunds universitet, lärare och läromedelsförfattare. Hon ingår i Svensklärarföreningens styrelse.

Sanne Näsling är aktuell med boken Kapitulera omedelbart eller dö.

av Kristina Ljung

Hon hyllas för sin roman om tuffa tonårstjejer

SANNE NÄSLING HAR arbetat som lärare i svenska och är författare till den nyutkomna ungdomsromanen *Kapitulera omedelbart eller dö*. Den innehåller träffande iakttagelser från skolan värld, men framför allt är det en historia om Mary och Lovely.

Mary och Lovely är sådär nära vänner som bara två femtonåringar kan vara. De går på kaféer där alla har kofta och tygpåse, och de drömmer om att flytta till Brick Lane i London. Hela tiden talar de ett alldeles eget språk, ett språk som förenar dem, men som samtidigt stänger andra ute. Tjejerna blandar svenska med en lika stor del perfekt engelska.

Skruvar åt språkmixen

Sanne Näsling har arbetat på en tvåspråkig skola, Engelska skolan i Gubbängen, men menar att det är en slump. Det är snarare symtomatiskt för samtiden att tjejerna blandar svenska och engelska. I romanen har hon skruvat fenomenet ett extra varv.

– Ungdomar är väldigt duktiga i engelska. Att de använder ord som cupcakes, fastän det finns ett ord på svenska, ser jag inte som ett problem. Det är så språket utvecklas. Det är snarare intressant och säger en del om vår tid.

Sanne Näsling vet hur dagens högstadieskolor kan se ut, och säkert har det betydelse att hon arbetat som svensklärare, men stoffet till romanen har hon samlat under flera års tid. Hon har fyllt 28, men minns själv hur det var att vara 15.

– Det finns händelser som nu i efterhand kan framstå som små, men som då var oerhört viktiga. Jag minns känslan av att ena stunden kunde allt vara fantastiskt, i nästa allt ett helvete. Tiden på högstadiet är på många sätt en jobbig tid.

Biblioteket en plats för fantasin

Bokens Mary och Lovely har olika strategier för att klara av den ”normalvidriga” vardagen. Biblioteket, och att speja på bibliotekarien Rufus är ett sätt. Kring Rufus kan de bygga upp en hel identitet, han är som ett blankt blad de kan fylla, menar Sanne.

– Att hitta till biblioteket som ung erbjuder alla möjligheter. Hemma kanske det bara finns en typ av böcker, på biblioteket finns allt. Det är tur för mig att Mary har litteratur som intresse, säger Sanne Näsling och ler. Hon fortsätter:

– Tystnaden på ett bibliotek gör att det går att fylla det med fantasi själv. Det är fiktionens plats på alla sätt och vis.

Vad som utspelar sig i verkligheten eller i Mary och Lovelys fantasivärld är upp till läsaren. Mary samtalar med sin pappa som inte längre finns, men även med kända författare. Vid ett tillfälle talar Mary med Jonas Hassen Khemiri, och frågar honom om hans favoritord. Han har svårt att välja.

– Det är ju en omöjlig fråga. Men vi hade faktiskt sådana omröstningar i några av mina klasser, berättar Sanne. Eleverna fick nominera sina favoritord. De valde ord som sommarbris, men vet du vilket ord som vann? Marabou, ler hon.

Bokens Mary skulle välja ordet kaordisk, det vill säga en harmonisk balansgång mellan ordning och kaos. Språket intresserar Mary och Lovely, men det är också ett sätt för flickorna att skapa ordning. Hemma i sina flickrum skriver Mary poesi och Lovely skapar konstverk som hon kallar subjekt.

Språkets makt

– Verkligheten stämmer inte överens med deras syn på hur världen ska vara. Namngivande är ett klassiskt sätt att sortera och förstå världen. Genom att Mary och Lovely gör saker till subjekt tar de kontrollen över sina egna liv. På så vis är de kaxiga, men en del utspelar sig bara inuti deras huvuden.

Sanne Näsling har fått fin kritik på tidningarnas kultursidor för sina skickliga språkliga vändningar och överraskande metaforer. Hon presenterar till exempel Lovelys panikångest som ”en liten senig pensionär, som hamrar med sin hårda metallkäpp”. Flickorna döper den lilla mannen till Yngve.

När Sanne började skriva boken bestämde hon sig för att inte skriva socialrealistiskt.

– Jag ville vara trogen Mary och Lovelys blick på verkligheten. Jag ville grotta ned mig, och berätta inifrån deras bubbla. Språket uppstår mellan dem.

Förtroende och tillförsikt

Som lärare tycker hon det är roligt att tipsa eleverna om litteratur, men även att få boktips själv.

– Bland det bästa med att arbeta som svensklärare är att få ta del av elevernas skrivande, det är ett fint förtroende att få dela deras tankar. Det är också intressant att tala med eleverna om olika sätt att tolka en berättelse.

Kapitulera omedelbart eller dö kan läsas på olika sätt. En del som läst boken har uppfattat det som en tragisk berättelse, men Sanne menar att det även finns viss tillförsikt.

– Under arbetets gång har jag kunnat påverka. När jag nu har lämnat texten ifrån mig är det upp till läsaren.

Kristina Ljung är frilansjournalist. Som kuriosa kan nämnas att hon arbetat som lärare i kompletterande svenska i Riyadh, Saudiarabien.

– Det är intressant att tala med eleverna om olika sätt att tolka en berättelse, säger Sanne Näsling i Kristina Ljungs intervju. FOTO: FELIX BRIDELL

Namn: Sanne Näsling

Ålder: 28 år
Bor: Bagarmossen, söder om Stockholm
Sysselsättning just nu: författare
Bakgrund: växte upp i Vårberg. Har läst litteraturvetenskap, svenska och filosofi. Arbetat som svensklärare och gått skrivarkurs på Biskops-Arnö.
Aktuell: Med boken *Kapitulera omedelbart eller dö* (Rabén & Sjögren).
Några favoritförfattare: Eva-Stina Byggmäster, Inger Edelfeldt och Monika Fagerholm
Läser just nu: *Maskerad* av Andrés Stoopendaal, en annan debutförfattare.

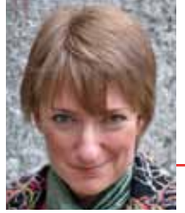

Den krassa verkligheten är att alla behöver ha tillgång till ett formellt skriftspråk av utredande karaktär.

av Pia Cederholm

Att erövra det formella språket

UTMANINGARNA FÖR EN svensklärare skiftar med tiden. Förmodligen har elever idag svårare än någonsin att åstadkomma utredande texter på en neutral och korrekt skriftspråkssvenska. Det ökar kraven på skrivundervisningen.

Den svenska som de unga möter är till övervägande del talspråklig. På nätet ska man skriva kort och expressivt, med höga krav på underförstådd kunskap om kontexten och låga krav på språkriktighet – alltså raka motsatsen till det som gäller för formella texter. Fullständiga meningar, med inskjutna fraser och fungerande interpunktion, ser ungdomarna endast undantagsvis i en lärobok eller i en skönlitterär berättelse. Inte konstigt att studenterna inte kan skriva när de börjar på högskolan, som Sofia Ask visat i sin avhandling *Vägar till ett akademiskt skriftspråk*.

Alla ska skriva

Ändå är det ett uttalat mål i kursplanerna, både för grundskolans svenskundervisning och för gymnasiets, att eleven ska kunna använda det egna språket som ett effektivt redskap i olika situationer. Den krassa verkligheten säger att ett fåtal av eleverna kommer att behöva skriva berättande prosa som vuxna, medan alla kan behöva tillgång till ett formellt skriftspråk av utredande karaktär. Behovet uppstår redan när gymnasieeleven ska författa sin projektrapport.

PM i samarbete med SYV

Formellt språk förekommer i många genrer men den mest behändiga texttypen att träna på är promemorian. Varje år får mina elever i Svenska B skriva ett pm efter sitt besök på SACO-mässan. Dit ska de komma väl förberedda för att söka svar på ett antal frågor kring tre yrken som de kan tänka sig.

De insikter som besöket ger dem ska sammanfattas i ett kort pm (1-2 A4) med tämligen fasta ramar. Till exempel kan de välja mellan två olika sätt att disponera stoffet: Efter en förklarande inledning kan de antingen beskriva ett yrke i taget (civilingenjör, arkitekt, sjukgymnast) eller en aspekt åt gången (studiegång, arbetsvillkor, framtidsutsikter). Deras pm ska utmynna i en slutsats, där de väger fördelar och nackdelar mot varandra och kopplar drömyrket till sin egen personlighet.

För att mina elever ska ta sitt pm-skrivande på allvar samarbetar jag med deras studie- och yrkesvägledare. När de skrivit färdigt ska SYV ha en kopia av deras pm och den ska sedan användas som samtalsunderlag. Jag inpräntar också att detta pm utgör ett viktigt dokument för dem själva. De ska kunna återvända till sitt SACO-pm för att hitta livsavgörande information. Därför måste språket vara glasklart, stramt och korrekt. Rubrikerna ska vara maximalt informativa. Ingenting onödigt får distrahera. Jag anger explicit i betygskriterierna att talspråk, utrop, privata tankar, ironi, skämt och svordomar inte får förekomma. Vidare ger jag noggranna instruktioner om allt från hur man utformar dokumentets sidhuvud till hur man avstavar långa ord i slutet av raden.

Exempel ger ledning

Alla som inte undervisar tror nog att så här mycket förberedelse inför en skrivuppgift ska räcka. Vi som arbetar med ungdomars skrivutveckling vet bättre. Förra läsåret lade jag därför till några moment.

För det första valde jag ut tre pm från en tidigare klass, avidentifierade dem och kopierade upp dem. Dessa exempeltexter gav mig möjlighet att peka ut både problem och förtjänster. Jag kunde förklara varför man inte ska skriva ”kolla upp” när man menar *undersöka*, eller ”folk” när man menar *människor*.

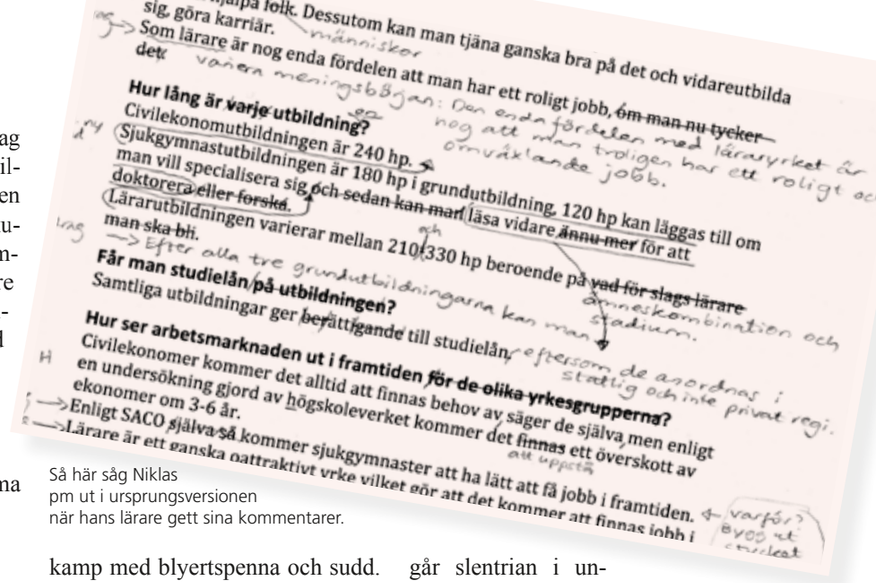

Så här såg Niklas pm ut i ursprungsversionen när hans lärare gett sina kommentarer.

Eleverna nickade och förstod, ”jag kollade upp ett jobb som folk gillar” ser verkligen inte snyggt ut i en formell text! De fick också diskutera rubrikval och grafisk utformning, och till slut bedöma de tre exempeltexterna enligt betygskriterierna. De var alla överens med mig i min bedömning, alla utom en elev som vi kan kalla Niklas. Han tyckte att bedömningen var för mild, mitt VG borde ha varit ett G. Vi ska strax återkomma till honom.

Processskrivande i flera steg

För det andra bestämde jag att eleverna skulle lämna in sitt pm i två versioner. Den första versionen skulle jag rätta, den andra versionen skulle jag betygsätta. Mellan de båda inlämningarna passade jag på att ta upp sådant som jag hade kommenterat i någons pm. Varför är ”Så länge viljan finns” inte någon lyckad rubrik? Nej, för den är för poetisk! Ett pm behöver en saklig, neutral, nästan tråkig rubrik, annars vet man inte omedelbart vad det handlar om och då förlorar texten i användbarhet.

Om eleven verkligen ska kunna ta ett kliv framåt i sin skrivkompetens krävs en betydande insats av läraren. Det formella språket svävar där någonstans utom räckhåll. Hur ska eleven få tag i det, göra det till sitt eget verktyg? Även om man i princip förstår vad en formell svenska innebär (täthet, stramhet, strikt objektivitet) vet man kanske inte hur man konkret ska utforma sin text.

Mitt rättningsarbete blev en kamp med blyertspenna och sudd. Jag strök, skrev dit förslag på formuleringar, suddade mina egna förslag och förbättrade dem.

I Niklas pm kladdade jag lika mycket som i alla andras. Jag styrde upp hans styckeindelning, strök onödiga småord och förkortade hans underrubriker. En av dem löd ”Hur ser arbetsmarknaden ut i framtiden för de olika yrkesgrupperna?” och där strök jag de fyra sista orden. I några fall bad jag honom utveckla en ofullständig tankegång, eftersom ingenting får verka oavslutat eller förbryllande i den här typen av text. Det är ett krav som ska samsas med kravet på att vara kortfattad. Svårt!

Några av Niklas meningar skrev jag om helt och hållet. ”Lärare har nog ett väldigt roligt jobb så länge som man gör det frivilligt, men den dagen jag tröttnar på det kommer jag nog att börja på en ny utbildning.” Jag föreslog i stället: ”Läraryrket är säkert roligt och inspirerande så länge man själv utvecklas i rollen, men den dag det går slentrian i undervisningen och man tröttnar på eleverna blir skolan säkert ett fängelse. Då är det dags för ett yrkesbyte.” Vanligare var dock att jag förkortade elevens bisatser till nominalfraser. Niklas skriver om hur lärarutbildningens längd varierar ”beroende på vad för slags lärare man ska bli.” Jag ändrade till: ”beroende på ämneskombination och stadium.”

Bet ihop och skrev om

Eftersom eleverna redan visste att det var den andra versionen som skulle betygsättas, accepterade de utan knot min brutala behandling av version 1. Niklas bet ihop och skrev om. Hans slutversion blev inte perfekt, men mycket, mycket bättre. Jag kunde se att han förstått hur man skriver formellt, att han fått grepp om den här genren – också. Betyget? MVG.

Pia Cederholm är gymnasielärare och läromedelsförfattare i svenska. Läs hennes blogg på www.piacederholm.com.

ILLUSTRATION: MAX ENTIN

”Läroplanen blir precis så bra eller så dålig som tillämpningen blir i undervisningen!”

Körling frågar: Anna Ekström

1 Svenskläraren är en tidning för språket och undervisningen, och givetvis så mycket mer än bara orden.

Vad är ett språk för dig? Och vad händer med en språkkultur då man exempelvis byter arbetsplats? Vilket ord dyker upp ofta i skolvärlden nu? Vilka ord skulle du vilja höra?

Jag gillar språk, både det svenska och andra. Just nu lär jag mig massor med nya ord och uttryck. Progression är ett exempel, det säger jurister sällan.

Ett ord jag oftare skulle vilja höra i skolans värld är yrke. Jag tycker att det behövs mer kunskap om hur skolan ska bidra till att barn och elever lär sig mer, och jag tror att det är lärarna och andra yrkesgrupper i skolan som bör ges och ta ansvar för den kunskapsutvecklingen.

2 Jag twittrar så gärna. Jag ser en utmaning i att säga mycket med få ord. Ibland leker jag med själva utrymmet på Twitter, att bara få använda 140 tecken och få in exakt just detta.

Hur gör du för att få sagt det du vill på Twitter? Kan 140 tecken på Twitter ge läsare? Hur social är du på nätet? Och kan man vara sin yrkesroll trogen i ett socialt sammanhang?

Visst är det roligt att krympa ner ett budskap till 140 tecken! Särskilt om man som jag gärna skriver lite blommigt...

Jag tycker det är fusk att förkorta och försöker undvika det. Ofta går det att hitta ett kortare ord och skippa friskrivningar, och ofta fungerar Twitter utmärkt för att locka läsaren vidare till den långa texten.

Jag är nog ovanligt aktiv i så kallade sociala medier, i alla fall för min ålder och mitt yrke, men jag tycker det är ett suveränt sätt att sprida kunskap och skapa intresse för skolan.

3 Skollagen är ny. Jag har läst den med understrykningspenna. Jag stryker under precis allt. Jag anar att jag inte riktigt kan konsten att läsa texterna. Jag måste säga att jag också blev förvånad då jag fann ganska fina meningar om barn.

Kan lagtexter vara poetiska? Hur ska man läsa en lagtext? Vad betyder skiljetecknen i lagtexterna? Finns det någonting man med bekvämlighet kan hoppa över om man bara önskar strö-läsa skollagen?

Lagtext ska vara lättläst och pregnant – där ska inte finna onödigheter eller sådant som stör läsningen. Det ska vara rak ordföljd, och hellre strecksatser än bisatser. Skiljetecknen har precis samma innebörd som i annan text. Som jurist har jag både tolkat och skrivit lagtext många gånger, och det är en konst.

Jag håller med dig om att Skollagen är skön läsning, och jag tycker att man mycket väl kan läsa den rakt igenom.

De vackraste lagarna är gamla; som *landskapslagarna* och *1734 års lag*. Min favoritbalk var *Byggingabalken* med underbara skrivningar och världens mest talande rubrik: Om bi. Säger allt! Och detaljerade beskrivningar om ”huru svin må i ollonskog släppas”. Lagtext ska vara vacker också, tänk på att det på landskapslagarnas tid fanns lagar men inte alltid läskunniga domare. Då var man tvungen att kunna rabbla utantill, och för det krävdes melodi och allitterationer.

4 Någon firade den 1 juli 2011 med jordgubbar, nybakat bröd och en riktig kaffestund, ja, det var jag som gjorde det. Jag känner hopp inför lärarnas möte med den nya läroplanen. Jag undrar också hur länge den ska kallas ny. Den gamla var ny i 18 år.

Hur förhåller du dig till det nya? Och hur länge tycker du saker och ting ska vara nya? Vad är en ny läroplan? När kan den vara bara läroplan?

Jag tror att det finns en stor skillnad mellan då och nu, och det är att Skolverket och andra lagt ner så mycket arbete på implementeringen av den nya läroplanen men också alla nya kursplaner.

Mitt intryck är att lärarna och skolledarna är mycket bättre rustade den här gången. Men – och det är viktigt! – allt det arbete som lagts ner på att ta fram och förklara är en västanfläkt jämfört med det arbete som återstår. Läroplanen blir precis så bra eller så dålig som tillämpningen blir i undervisningen! Därför hoppas jag att vi snart slutar kallar läroplanen för ny.

5 Jag gillar ordspråk. “Att gå till verket” är ett ordspråk.

Vad betyder det för dig att du går till verket och hur kommer vi få veta att du gjort det?

Ja, ordspråk är fina! Att gå till verket låter ju i alla fall mer jordnära än att skrida till verket!

Själv cyklar jag oftast till verket, och jag är så glad över att just jag fick förtroendet att i själva verket leda Sveriges viktigaste myndighet!

Anna Ekström blev generaldirektör för Skolverket i våras. FOTO: STEFAN BORGIUS

I grunden är hon jurist och har bland annat varit statssekreterare på Näringsdepartementet. Under åren 2001-2011 var hon ordförande för Saco.

Herman Lindqvist gästade Föreningen Norden och Svensklärarföreningen i Västerås i våras.

av Alice Widlund

Historiskt med Herman

Herman Lindqvist i full aktion. FOTO: ALICE WIDLUND

DEN KÄNDE FÖRFATTAREN och journalisten Herman Lindqvist föreläste om kungligt i Sverige och Frankrike den 13 april på Stadsbiblioteket i Västerås inför fullsatt hörsal. Föreningen Nordens, Stadsbiblioteket och Svensklärarföreningen var arrangörer.

Herman Lindqvist inledde med boken om *Kronprinsessan Victoria* och omnämnde att Victoria härstammar från så långt bakåt i tiden som till Erik Segersäll och Gustav Vasa. Vidare noterades att hon är släkt med alla europeiska kunga- och furstehus.

Sedan fortsatte Herman Lindqvist med *Kungligt och mänskligt – 200 år med familjen Bernadotte i Sverige* och nämnde att Jean Bernadotte var den ende av flera möjliga franska generaler som var intresserade av att bli kronprins och sedan kung av Sverige. Egentligen var hans syfte enbart att få lämna Frankrike i början på 1800-talet för en viss tid, eftersom han hade kommit i delo med Napoleon Bonaparte.

Herman Lindqvist berättade även om sin bok *Solkungen*. Han nämnde att det egentligen bara är tre personer som verkligen har präglat Frankrike under historiens gång, nämligen solkungen Ludvig XIV, Napoleon Bonaparte och Charles de Gaulle.

– Alla övriga är mer eller mindre – skuggfigurer. Ludvig XIV litade aldrig på adeln beroende på dåliga erfarenheter, utan han vände sig hellre till de lägre stånden.

Solkungen träffade vid något tillfälle drottning Kristina av Sverige sedan hon abdikerat. Många förfärades över hennes ostyriga sätt och ibland grova språk.

Tillkomsten av slottet Versailles är en historia för sig. Slottet byggdes för att bli en lekstuga för adeln så att kungen kunde ha full kontroll över den. Versailles blev också Frankrikes ”skyltfönster” mot omvärlden. Som Solkungen levde skulle andra furstar försöka leva. Frankrike fick därför ett enormt inflytande på omvärlden.

Alice Widlund är grundskol- och gymnasielärare vid Citygymnasiet i Västerås där hon undervisar i svenska och engelska.

En matrisernas lovsång

Men hur hinner vi med?

Daniel Sandin *Professionell bedömning i svenska*. Epago/Gleerups Utbildning AB, 2009.

DANIEL SANDINS *Professionell bedömning i svenska* ger en metod för att arbeta medvetet med uppföljning av elevarbeten. Bedömningsmatrisen och elevjournalen är de viktigaste redskapen i bedömningsarbetet.

Läsaren får en grundlig beskrivning av hur uppgifter kan skapas och förtydligas i matrisform. Nybörjaren får god hjälp att komma igång med arbetet. Det är ju matrisernas årtionde, så lika bra att lära sig.

SANDINS ELEVJOURNALER är ett imponerande arbete. Varje elev har ett worddokument där alla uppgifter kommenteras och många betygsätts. Journalförs görs också ett utvecklingssamtal som han har med varje elev. Det hela ger en gedigen och transparent metod.

Hur ska vi nu hinna med allt detta, undrar jag, och får gott hopp av Daniel Sandin genom gungor- och karusellargumentet. Det blir lättare med tiden. Vi spar tid inför betygssamtal och utvecklingssamtal. Jag ser ändå många timmars slit framför mig att föra över informationen i worddokumenten till skolans mallar för utvecklingssamtal.

Hur stämmer författarens matriser med *Lgy11*? Denna upplaga hänvisar ju till den gamla betygsskalan? Sandin menar att hans arbetssätt förtydligar en kunskapsprogression i tre nivåer och klarar därför av vilket betygssystem som helst eftersom de inte anger betygssteg. G, VG och MVG kan lätt bytas ut mot E, C och A.

Jag blir nyfiken. Kan vi ändå få ett förtydligande från om hur han tänker jobba med den nya betygsskalan? Det kommer att bli en utmaning att tänka om i nya läroplaner och mest intressant är det trots allt att läsa litteratur som hänvisar till den rådande läroplanen.

I boken resonerar Sandin kring några svåra frågor: *Måste alla elever göra alla arbeten? Hur ska vi förhålla oss till missade uppgifter? Hur ska vi agera när ett arbete lämnas in för sent?* Lösningen är elegant: Det skrivs in i journalen att arbetet är sent eller inte inlämnat, oavsett vilket skäl eleven har. På det viset markerar vi att uppgiften är viktig för betygsbedömningen och att vi behöver den för att få en helhetsbild av elevens kunskaper.

Sandin tar också upp matrisernas baksida, nämligen att de kan bli för styrande och hämma kreativiteten. Det måste finnas uppgifter som inte har matriser och att matrisens för- och nackdelar ska diskuteras med eleverna.

BOKEN ÄR BRA PÅ MÅNGA SÄTT. Den ger stöd till lärare på gymnasiet och högstadiet. En utmärkt bok att läsa och diskutera för blivande svensklärare. Betyg och bedömning är en svår del av läraryrket och den har sedan länge försummats på lärarutbildningen. Du kommer bättre förberedd in i yrket med en modell för bedömning som ser till både helheten i elevernas prestation och detaljerna, och som yrkesverksam svensklärare är det alltid spännande att läsa om hur en kollega har byggt upp sitt bedömningsarbete.

Emma Rosengren

Emma Rosengren är lärare i svenska och franska på Blommensbergsskolan i Stockholm och ny medlem i Svensklärarens redaktion.

A MEDLEMSKAMPANJEN
VI FINNS även på Facebook SVENSKLÄRARNA.

När statistik blir kvalitet

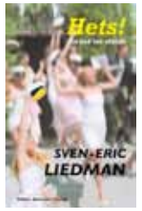

Sven-Eric Liedman. *Hets! En bok om skolan.* Albert Bonniers förlag, 2011.

ÄR *HETS* ÄNNU ETT debattinlägg om skolans eländiga tillstånd skrivet av en proffstyckare som ska tala om för oss lärare och andra hur vi mår och varför vi inte mår bra om så är fallet. Omslaget påstår att det är årets viktigaste debattbok. Jämfört med vad? Finns det någon ”viktig” debattbok överhuvudtaget? Någon som handlar om skolan? Och vad som betyder något: Kan den som har något att säga få gehör för sina eventuellt kloka synpunkter? Knappast om man får tro Liedman, som faktiskt har något att säga, men andas uppgivenhet.

SKOLAN OCH DESS UTVECKLING drivs av en okunnig skolminister som tror att skolan handlar om betyg och mobiltelefoner och endast levererar slagord och enkla lösningar och av SKL, en arbetsgivare som är helt kallsinnig till läraryrkets speciella förutsättningar – båda i gott samarbete med statsmakterna och Skolverket/Skolinspektionen, som fått ny luft under vingarna.

Det grundläggande felet med skolan är en övergripande idé eller trend som säger att vi som är anställda för att undervisa ska ägna tid åt mätningar och betygsättning med ständigt nya parametrar och att all utbildning ska leda till ekonomiska vinster (forskning och högskoleutbildning) och omedelbar anställbarhet (flertalet gymnasieutbildningar). Utrymmet för grundligt lärande och varaktiga, meningsfulla kunskaper inskränks och detta är inte enbart ett nationellt problem. Bolognaprocessen, som just nu är allenarådande och ska garantera en likvärdig högskoleutbildning i 46 europeiska länder bäddar för ett tänkande som favoriserar tekniska och naturvetenskapliga ämnen och sänker de humanistiska och samhällsvetenskapliga, som har svårare att hävda mätbara värden som är för komplicerade att värdera.

Lärare på alla nivåer sätts att mäta och utvärdera, rapportera och registrera saker som ofta känns mindre relevanta för själva undervisningen. Detta gör att lärarna känner sig jagade och irriterade. Kontrollerade av oförstående tjänstemän och beslutsfattare som försöker detaljreglera deras vardag så att nätet dras åt och maskorna blir mindre. Denna form av omyndigförklaring, som Liedman grundligt beskriver bidrar till att läraryrket blir allt mindre attraktivt. Dessutom hålls lönerna på en låg nivå trots allt prat i valrörelser om att lärarstatusen ska höjas. Men politiker på regeringsnivå kan förstås inte blanda sig i kommuners eller friskolors angelägenheter. Lönerna är ju bevars individuella, även om avtalen är kollektiva. Att det behövs frihet, utrymme och resurser för att göra ett bra jobb talas det inte om. Istället vill arbetsgivaren komma in och peta i arbetstiden och verksamheten genom inskränkningar och plikter. Att lärararbetet, som Liedman vill hävda, är en konst liksom läkekonsten och ingenjörskonsten, vill inte SKL, Skolverket eller statsmakterna förstå. Om nu tanken någonsin dykt upp.

LIEDMAN BESKRIVER insiktsfullt skolans problem och rör sig med begrepp som *pseudokvantitet* och *anekdotisk evidens*. Det första handlar om att förvandla statistik och kvantitet till kvalitet, till exempel i form av poängsättning, något som kan vara förrädiskt när det handlar om betyg, där inga övriga förklaringar eller upplysningar ges. Det andra handlar om att människor som är satta att besluta om och i skolfrågor saknar egna erfarenheter förutom en egen avlägsen skolgång eller barns eller barnbarns subjektiva berättelser. Författaren tillhör både gruppen med insikter och den med anekdotisk evidens eftersom han har erfarenheter från universitetsarbete, men troligen inte särskilt mycket från grundskola och gymnasieskola. Men dessa lärarkategorier syns sällan i debatten. I förekommande fall dyker istället deras fackliga företrädare fram och försöker ryta.

Boken *Hets* är så innehållsrik och grundlig att den är svår att både läsa och formulera ett övergripande omdöme om. Förutom den debattglada och mycket lärda och välskrivna texten finns det ett komplement, eller rättare sagt två, som består av över fyrtio sidor källhänvisningar med kommentarer och ett register med förklaringar till namn och begrepp. En bra och användarvänlig uppslagsbok att använda i debatten kan tyckas.

Men det är kanske för sent. En kultur av mätbara, snabba resultat drar in och dominerar utbildningsväsendet. Debatten handlar om kepsar, mobiltelefoner och betyg och tester. Enligt Liedman målar statsmakterna och EU in sig i ett hörn som det kommer att ta åtskilliga årtionden att ta sig ur – om det någonsin kommer att ske. Annars får vi generationer av ytligt utbildade med konsumtion i blicken. Lättstyrda visserligen, men blir det någon utveckling? Några kliv framåt för mänskligheten? Kommer vi få ett samhälle som är bra att leva i? En social och etisk utveckling?

DET SER MÖRKT UT. Men den som läser noga kan se att författaren inte bara blickar tillbaka mot tider med större akademisk frihet, utan också hyser visst hopp. Om att det trots läraryrkets sänkta status och låga attraktionskraft kan locka entusiaster. Som kan vara förebilder för mer desillusionerade kolleger. Genom att raska undan plikterna med rapporteringar, mätningar och registreringar och använda tiden som blir över till viktigare verksamheter. Som att bibringa eleverna varaktiga kunskaper och insikter och kanske till och med viss bildning. Men då måste elev och lärare vara överens om att detta måste få ta tid. Det är inget som kan fixas med en knapptryckning på mobiltelefonen eller datorn.

Risken är generationer av ytligt utbildade med konsumtion i blicken. FOTO: MATTHEW HULL / MORGUEFILE

Stefan Estby

Stefan Estby är gymnasielärare och författare.

Speglar litteraturens villkor på gott och ont

Ann Steiner *Litteraturen i mediesamhället* Studentlitteratur, 2009.

VAR INHANDLADE DU din senaste bok? Var det i en av de välsorterade internetbokhandlarna, i Pressbyrån i väntan på tåget eller blev det kanske en bestseller från pocketstället i mataffären? Litteraturen finns idag bokstavligt talat överallt där det finns människor. Spridningen är större än någonsin och att tala om litteratur är populärt. Tidningar som *Vi Läser* och tv-program som *Babel* läses och ses av många och de litterära priserna får stor mediebevakning.

Ändå talas det ofta om att litteraturen och bokmarknaden befinner sig i en kris. Kritiker menar att trots att det aldrig har sålts så många böcker i Sverige som just nu krymper utbudet. Den smalare och kanske inte så kommersiellt inriktade litteraturen trängs undan och kvävs. Sant är att färre titlar, så kallade bestsellers, står för den största omsättningen men får det enbart negativa konsekvenser för oss som läser?

I *LITTERATUREN I MEDIESAMHÄLLET* granskar litteraturforskaren Ann Steiner det litterära tillståndet i Sverige just nu. Vi får följa bokens väg, från författarens första utkast till den kartonnagebundna reaupplagan, med relevant bakgrundsinformation och fördjupningar.

Författaren, bokförlagen, bokhandeln och distributionen belyses men intressantast är de två avslutande kapitlen som behandlar läsaren, litteraturen i offentligheten och litteraturens politik. Här sätts fokus på litteraturens nya villkor med bokbloggar, läsplattor, tv-program och ljudböcker. Faktorer som på senare tid påverkat vårt sätt att läsa och konsumera böcker på.

FRÅGOR OM VEM SOM KAN kalla sig författare och om upphovsrätt aktualiseras och problemen angrips i verket från flera olika vinklar. Dagens situation placeras i sin rätta kontext genom historiska tillbakablickar. Dessa segment är välintegrerade och ger ökad förståelse för bland annat det ramaskri som följde på 1970 års avreglering av bokmarknaden.

Steiners tillvägagångssätt är grundligt och texten bjuder utmärkt avvägt motstånd. Varje avdelning känns relevant och boken blir, all fakta till trots, aldrig svårläst. Författarens egna kommentarer och reflektioner i ämnet blir en självklar del av läsningen utan att kännas påträngande eller spekulativt. Att exempelvis följa pocketbokens resa från att ha varit en signalbärare för ”dålig” litteratur till att plötsligt fungera som en värdeutjämnare, ett perfekt format, där både fin-, fack- och ful-litteratur samsas är fascinerande.

ATT SVARA PÅ DEN inledningsvis ställda frågan om bästsäljarnas dominans enbart är negativ är inte enkelt. Svaret varierar beroende på den egna inställningen till litteratur och läsning. Men *Litteraturen i mediesamhället* tillhandahåller tillräckligt med information, fakta och analys för att avsevärt underlätta sökandet.

Litteraturen i mediesamhället är utgiven på Studentlitteratur och riktar sig kanske först och främst till studenter på högskola och universitet. Med största säkerhet återfinns den inte på hyllorna i de mera traditionella bokhandlarna och det är synd. Detta är en bok många skulle uppskatta och är en spännande spegling av vår tids sätt att se och behandla litteratur på.

Mathias Löf

Mathias Löf är recensent, lektör och litteraturvetare.

MEDLEMSKAMPANJEN
VI FINNS även på Facebook
SVENSKLÄRARNA.

Rapport från nordisk barnlitteraturforskning

Aktuell nordisk barnlitteraturforskning. Specialutgåva av *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning, BLFT Barnelitterært forskningstidsskrift* och *Nedslag i børnelitteraturforskningen*, 2011.

AKTUELL NORDISK barnlitteraturforskning är en spretig men ambitiös sammanfattning av forskningsläget. Jag märker att mina favoritartiklar behandlar litteratur som jag och mina elever känner igen. Då och då rycks jag med av en intressant artikel, ömsom blir läsningen förströdd, närmast otålig. Jag hade ett syfte med min läsning och det var att hitta användbara diskussionsämnen till klassrummet. Tyvärr är avsnitten sällan skolnära, det var ju inte heller syftet med samlingen, men visst finns det en del för oss lärare att hämta ändå.

Specialutgåvan samlar artiklar som bygger på de föreläsningar som hölls vid konferensen för barnlitteratur i Stockholm i april 2010.

MARTIN HELLSTRÖM har forskat om varumärkets roll i barnlitteratur. Här får vi Alfons Åbergs varumärkesanonyma frukostbord från *Raska på Alfons Åberg,* från 1976, som kontrast till Åkes frukostbord, i *När Åkes mamma glömde bort,* från 2005, där varumärket O’boy är framträdande och betydelsebärande för läsarens igenkänning.

Att fördjupa sig i den censurerade amerikanska översättningen av Madicken ger oss en inblick i hur man såg på fattigdom, alkoholism och bråkiga barn i USA på 1960-talet, eftersom de helt har bytt ut eller strukit dessa delar, och därmed gett ut en blek kopia av boken. Angelika Nikolowski-Bogomoloff är inte förvånad över att uppföljaren *Madicken och Junibackens Pims*, aldrig översattes i USA. Hon belyser också maktförhållandet vi vuxna har gentemot barn när det gäller läsning. Redaktörer, översättare, lärare och föräldrar väljer, och väljer bort. Hur färgar vi barnen med våra val?

En som gärna ville att barnen skulle känna igen sig i litteraturen, att svåra frågor skulle behandlas och könsroller ifrågasättas, var Kerstin Thorvall. I artikeln *Trötta mammors försvare: Familjevärderingar i Kerstin Thorvalls bilderböcker från 1970-talet,* av Sara Kärrholm, hittar jag samlingens mest intressanta läsning. Kärrholm jämför Thorvalls skildringar med beskrivningen av föräldrarollen i tidningen *Vi föräldrar* från samma period. Tyvärr får vi här beviset att diskussionen kring könsroller i familjen inte har kommit så långt. Det är nämligen samma typ av frågor som diskuteras i dagens föräldratidningar, 40 år senare.

En enda artikel har skolanknytning. Det är Mary Ingemanssons studie av Maj Bylocks Drakskeppstrilogi som behandlar kulturmöten på ett sätt som hjälper läraren att använda romanerna som utgångspunkt för att diskutera vad som händer när man flyttar och träffar nya människor. Att sätta sig in i hur det är att vara ”den andre”, är en pedagogik som ligger i linje med *Lgr11*:s krav att läsningen av skönlitteraturen ska främja förståelse för hur andra känner och tänker.

INGEN TVEKAN OM att denna antologi bidrar till utvecklingen av barnlitteraturforskningen och undervisningen inom fältet, men barnlitteraturforskarna borde höras mer, oftare, och i fler kanaler. Antologin känns riktad till den innersta kretsen, men här finns många intressanta frågor för hela samhället att ta del av.

Emma Rosengren

Emma Rosengren är lärare i svenska och franska på Blommensbergsskolan i Stockholm och ny medlem i Svensklärarens redaktion.

MEDLEMSKAMPANJEN
VÅRA MEDLEMMAR får tips om ny facklitteratur.

Goda exempel på lyckade skolbibliotek

Maud Hell *Skolbiblioteksutveckling – skolutveckling*. BTJ förlag 2011.

EN NY LÄROPLAN ÄR PÅ VÄG att ånyo försöka förändra skolarbetslivet. Den första för en del, kanske den tredje eller fjärde för andra. Ska det lyckas denna gång? Ska skolans yrkesvärld äntligen kunna slå sig för bröstet och utropa ”Eureka”? Detta återstår att se. En sak är säker och det är, att mycket jobb väntar alla oss, som arbetar inom skolans väggar.

Man skulle kunna tro att en ny läroplan endast berör vissa parter, såsom skolledning, lärare, elever och föräldrar. Men faktum är att den också i högsta grad får betydelse för en annan viktig yrkeskategori i skolan, nämligen skolbibliotekarierna. Sedan länge för de en kamp för tillvaron och försöker nu febrilt finna nya vägar för att fortsätta att utveckla sin verksamhet i skolan. Nu gäller det för dem att övertyga både rektorer, lärare och elever, hur målen i läroplanen kan nås, också med hjälp av skolbiblioteket.

Om detta har Maud Hell skrivit i sin bok *Skolbiblioteksutveckling – skolutveckling*. I denna skrift på drygt 160 sidor, beskriver hon andras tankar och idéer kring den fortsatta utvecklingen av biblioteken i skolan. Boken är uppdelad i fem olika delar, där den första delen återger föreläsningar av en föreläsare inom området vid namn Ross Todd och vars tankar genomsyrar boken. Ross Todd har till och med tillägnats ett särskilt tack på engelska i början.

LÅT MIG DIREKT SÄGA att just detta inte är en helt lättläst bok. Det är inte så mycket att den är svårskriven, som att man hela tiden störs i sin läsning av undringar kring redigering av själva boken. Ibland handlar det om formuleringar eller regelrätta korrigeringar, ibland om förkortningar som används, men inte förklaras.

Sen är det också så, att det mer än en gång blir otydligt, vem som säger vad och till vem. När man återger tankar från någon annan, måste man tydligt visa att det är den personen och inte man själv, som tycker och tänker olika saker. Det räcker inte att endast skriva som kapitelrubrik, att man återger en annans föreläsning eller tankar. Här hade en uppmärksam redaktör kunnat se över texten mer.

För vem är boken skriven? En lärare som läser boken, tänker nog att den enbart är riktad till bibliotekarier. Men hon/han kan även få en del nya tankar, och inte minst känna sig träffad, av att läsa hur svårt det ofta är för en bibliotekarie, att få till stånd ett samarbete med många lärare (särskilt på högstadiet), ibland på grund av tidsbrist, men också för att många lärare inte riktigt verkar inse vikten och betydelsen av att ha ett skolbibliotek: ”Lärarna ser inte resurserna” eller ”Lärarna kan ibland ha mycket begränsade föreställningar om vad de kan göra: de tycker inte att det finns tid, inga möjligheter, organisationen bara sätter upp hinder för dem. Hindren finns här uppe – i deras huvuden.”, allt enligt skolinspektör Bertil (inget efternamn?). Tankegångar som känns igen.

MED DETTA SAGT, är det alltså dags att se mer till innehållet i boken. Det hela är kanske inte så pedagogiskt upplagt, men det finns en vilja och en ambition i texten.

I del två berättas det om den pedagogiska roll som ett skolbibliotek kan ha. Forskning spelar en viktig roll för att se detta. Här nämns olika forskningsöversikter, som till exempel Louise Limbergs *Skolbibliotekens pedagogiska roll: En kunskapsöversikt* från 2002 eller Henning Ingmarssons skrift *Elevers kunskapsarbete i skolbiblioteket* från 2010.

I tredje delen behandlas olika slags utvärderingar av bibliotek och skolbibliotek. Skolinspektionen har en viktig roll, för att ge riktlinjer för att skapa mer likvärdiga

Fråga här, en bibliotekarie är expert på informationssökning.
FOTO: KENN W. KISER / MORGUEFILE.COM

skolbibliotek. Rektorers intresse och inställning till skolbiblioteken är en annan mycket viktig faktor, för att kunna utveckla skolbiblioteken, särskilt nu, när det blivit lag på att det måste finnas ”tillgång till skolbibliotek”. Det handlar om hur man bäst utvecklar och integrerar verksamheten i undervisningen, på ett så effektivt och kostnadssmart sätt som möjligt. I del fyra intervjuas några rektorer som arbetar på skolor med lyckade skolbibliotek. De beskriver olika sätt som de har arbetat med, för att lyckas få ett framgångsrikt och användbart skolbibliotek.

MAN KAN sammanfatta situationen ungefär så här: Dels handlar det om ledningens intresse, men också om att satsa vissa resurser.

En välutbildad skolbibliotekarie, med helst en heltidsanställning och som kan finnas med i både arbetslag och skolledning, ges naturligtvis bättre förutsättningar att lyckas med sin verksamhet. En bibliotekarie som redan från början finns med i planeringen av olika teman, tillsammans med berörda lärare och som får möjlighet att skaffa lämplig och modern litteratur i olika ämnen, kommer också att kunna visa sin kompetens och sin betydelse för elevers djupare lärande.

Förutom den mer självklara läsförståelsen, skulle även informationssökning, källkritik och mer avancerad förståelse för den kunskap man finner på nätet, likaväl kunna förmedlas av en bibliotekarie, som av en lärare. På så vis skulle ett samarbete mellan lärare och bibliotekarie kunna bli mycket konstruktivt och leda till att elever får fördjupade kunskaper, istället för att endast flytta delar av text från en internetsida till sitt eget dokument, som så ofta varit fallet tidigare, enligt olika forskning, både i Sverige och utomlands, exempelvis i USA.

Men också till detta krävs en fullt utbildad bibliotekarie och det är långt ifrån alla skolor som har satsat på en sådan.

Skolbibliotekets placering på skolan spelar också stor roll, för hur rummet används. De bibliotek som ligger centralt placerade på en skola, blir mer välbesökta. På en skola fanns flera datorer i biblioteket och datasalen låg alldeles intill. Ett skolbibliotek kan bli en mediecentral: ”Ett undersökningscenter med undervisning i tänkande, analys och syntes, inte bara i att hitta information.”

I BOKENS SISTA DEL presenteras ”Olika sätt att utveckla skolbibliotek”, med beskrivning av skolbiblioteksverksamheten i olika kommuner, exempelvis Motala, Lund, Ekerö och Göteborg och med intervjuer av både bibliotekarier och kulturchefer.

I slutet av boken finns ett utmärkt register av olika webbadresser, daterade från februari 2011. På bokens webbplats på btj.se kan man klicka sig fram i denna gedigna länklista.

Maria Bergh

Maria Bergh är lärare på Böskolan i Göteborg.

Kvinnan i fåtöljen

”Hon sökte kunskap, tröst också, upprättelse, stöd i böckerna för motstånd och kamp.”

NÄR JAG FUNDERAR PÅ VEM ELLER VILKA som inspirerat mig i mitt skrivande är det inte någon författare som träder fram för min syn. Det är i stället bilden av en kvinna i en fåtölj. Hon läser i en bok. Uppenbarligen är hon engagerad i läsningen, hon ler, ibland skrattar hon till, hon till och med yttrar högt något som uttrycker medhåll eller invändningar – ett bevis gott som något på ordens makt. På bokryggen står det Harry Martinson eller Moa Martinson, Jack London eller August Strindberg. Vid sidan av kvinnan ett litet bord, snett bakom henne en golvlampa som sprider ett varmt sken. Hon befinner sig som i en kokong och så länge hon är i den kan inget ont hända; det hör också till stämningen. Den här bilden har mer än mycket annat gett mig inspiration i mitt författande.

FOTO: SOFIA RUNARSDOTTER

Min nästa inspirationskälla består av en samling serietidningar, enkla deckare, idrottsmagasin och – böcker som *Guld och gröna planer* och *En miljon för en klackspark*. Namnen på författarna har jag glömt, men jag minns det starka intryck läsningen gjorde på mig. Det var som sagor, de berättade om den unge, fattige pojken som vinner prinsessan och halva kungariket. Men till skillnad från sagorna hade de här hjälteberättelserna ett visst mått av verklighet i sig. De visade på en möjlighet.

I GYMNASIET LÅNADE JAG EN BOK som hette *Ryska berättare* och därmed kom jag i kontakt med den ryska litteraturen, den som allt sedan dess betytt mycket för mig. Det fanns ett allvar i dessa verk, också i de humoristiska, som tilltalade mig. Författarna ansåg sig ha en uppgift, en moralisk, en religiös, en social. Hos Pusjkin, Gogol, Dostojevskij, Tolstoj, Tjechov, Gorkij, Solsjenitsyn och andra fanns samma vilja till engagemang, samma önskan att skapa verk som var mer än ren underhållning eller verklighetsflykt. I förordet sammanfattade Johannes Edfelt det på bästa sätt.

> Ty ingen litteratur har väl så som den ryska grubblat över människans villkor och sökt finna lösningen på de stora livsekvationerna. Så länge de inte är lösta – och när skulle man väl våga hoppas att de skulle bli det? – kommer man att gripa efter de ryska författarna, inte för att fly bort från verkligheten utan för att djupare borra sig in i dess stora, eggande mysterium.

Och jag borrade mig in i den ryska litteraturen och lät mig påverkas, så mycket till och med att jag skrev en roman om en av dem, *Gogols ansikte* heter den. Förutom Gogols säregna livsöde var det hans ständiga fråga som intresserade mig: hur förena förkunnaren med författaren? I sin vilja att påverka, att hålla fram eftersträvansvärda ideal för läsarna gick Gogol med tiden för långt, hans berättande blev lidande. Han insåg det själv till slut och bland annat av det skälet svalt han sig till döds.

NÅGOT SOM INTE ÄR SÅ SJÄLVKLART som det kan verka, något som ständigt är värt att hålla i minnet är att man som romanförfattare har en fullkomlig frihet, att inga konventioner om hur en roman ”ska” se ut får ta överhand.

Författare som hjälpt mig med den insikten är Günter Grass, inte minst hans roman *Blecktrumman*. Det är Aksel Sandemose, för hans hänsynslösa subjektivitet, Hannu Salama och Lasse Sinkkonen, för deras frispråkiga dialoger. Så kan man låta sina romanfigurer tala, så kan litteratur se ut!

En svensk roman som gett mig samma upplevelse är Göran Tunströms *Juloratoriet*. En annan svensk författare med öga för väsentligheter är Lars Ahlin.

JAG STÅR I TACKSAMHETSSKULD till många författare, några har jag inspirerats av en kort tid, andra under längre perioder, men det som ständigt gjort och gör sig

FOTO: IVAN MELENCHON / MORGUEFILE.COM

påmint är inte minnet av en viss bok eller av en viss författare utan bilden av läsaren, kvinnan i sin kokong. Eftersom hon är min mamma vet jag ju en del om hennes läsande. Hon sökte kunskap, tröst också, upprättelse, stöd i böckerna för motstånd och kamp. Och det önskar jag gärna förmedla i mitt författarskap.

Kjell Johansson

KJELL JOHANSSON

Kjell Johansson är född 1941 i Stockholmsförorten Midsommarkransen där också många av hans böcker utspelar sig.

Efter gymnasiet läste Kjell vid universitetet och sedan arbetade han som invandrarlärare och undervisade i svenska på Komvux. Under flera år därefter arbetade och skrev han parallellt, vakade på sjukhus, jobbade på Hemtjänst, arbetade på en distributionsfirma och i hamnen. Sedan 1980 är han författare på heltid.

Han debuterade 1972 med *Det finns en krog på vägen till varje revolution*. Han vann en stor publik med romantrilogin *De utsatta – Huset vid Flon, Sjön utan namn* och *Rummet under golvet* – som skildrar udda människor i samhällets utkant. Utöver den flerfaldigt prisbelönta trilogin har romanerna *En rädd människas berättelse* (1984) och genombrottsromanen *Gogols ansikte* (1989) vunnit både svensk och internationell berömmelse.

Genom åren har Kjell Johansson erhållit en lång rad priser från Aftonbladets litteraturpris 1984 till Samfundet De Nios Stina Aronsonpris 2007

I augusti 2011 sätter Stockholms Stadsteater upp en dramatisering av *Huset vid Flon.*

Källa: Norstedts och Weylers förlag

SVENSKLÄRARFÖRENINGEN

Svensklärarföreningen arbetar för

- en humanistisk grundsyn
- en genomtänkt syn på språket
- ett aktivt och medvetet förhållningssätt till språk och litteratur
- svenskämnets helhet
- svenskämnets ställning i skola och lärarutbildning
- en levande ämnesdebatt

Medlemskap

Medlem i Svensklärarföreningen kan svensklärare eller andra enskilda personer vara. Avgiften är 250 kr per kalenderår (120 kr för studerande/pensionär). Som medlem får man tidningen Svenskläraren (4 nummer per år), årsskriften, tillträde till föreningens kurser med mera. Avgiften erläggs direkt till Svensklärarföreningens plusgirokonto 8984-7. Kontakta samtidigt styrelsens sekreterare.

Adress

Svensklärarföreningen, Box 15211, 104 65 Stockholm
www.svensklararforeningen.se FB: Svensklärarna

Styrelse

Ordförande:
Ann Boglind
ann.boglind@lit.gu.se

Vice ordförande:
Ann Löwbeer
ann.lowbeer@nykoping.se

Sekreterare; medlemsärenden:
Madeleine Ellvin
ellvin_svensklararforeningen@hotmail.com

Kassör:
Birgitta Rudeskog
slf.rudeskog@telia.com

Övriga ledamöter:
Hillevi Larsson, hillevi.larsson@skovde.se
Kristina Magnér, kristina.magner@malung-salen.se
Fredrik Roste, fredrik.roste@utbildning.stockholm.se
Gustaf Skar, gustaf.skar@isd.su.se
Lotta Storm, lotta.storm@zonline.se
Michael Tengberg, michael.tengberg@lir.gu.se
Elisabet Wilhelmsson, elisabet.wilhelmsson@stu.lu.se

NORD SPRÅK

Tema: UNG I NORDEN

Vad är vitsen med nordismen?

Schaeffergården, Gentofte i Danmark 17 – 19 november 2011

Kursinnehåll: Unga i Norden är ofta osäkra inför grannspråken.De förstår inte varandra och kanske inte förstår varför de behöver förstå varandra.På språkkonferensen dyker vi ner i problematiken och frågar oss: *Varför ska de förstå varandra? Varför är det viktigt? Hur vänder vi de ungas blick mot det nordiska?*

Konferensen ger en situationsrapport genom de särskilt inbjudna *språkvittnen* som vi möter vid olika tillfällen under dagarna. Därefter försöker vi samla ihop trådarna via en diskussion om vikten av den nordiska språkgemenskapen.

Målgrupp: Lärare i grundskolan eller gymnasiet.

Kursen börjar torsdag 17 november kl 12 och slutar lördag kl 13.
Under dagarna avhandlas språkutvecklingen i Norden, undervisning i andra nordiska språk, språk inom och över gränser och projektet *Språkpiloterna* samt aktuell nordisk barn- och ungdomslitteratur.

Kursledare är Evald Rasmussen, Färöarna, Gitte Storgaard Funch och Ivar Lærkesen, båda Danmark. Bland gästföreläsarna kan nämnas professor Frans Gregersen (DK), Bente Aulin Svendsen (NO), Jörn Lund (DK) och Tiina Liisa Granholm (FI).

Kursavgift: 2 500 DKK

Info och anmälan: senast 15 september 2011 till Dansklærerforeningen:
http://www.dansklf.dk/page.dsp?area=1324
eller Nordspråks hemsida
www.nordsprak.dk.

Schaeffergården.

Svenskläraren
Medlemsblad för Svensklärarföreningen
Box 152 11, 104 65 STOCKHOLM

Posttidning
B

NATUR & KULTUR

Fixa genren

Hur lär vi eleverna att skriva bra krönikor, debattartiklar och essäer? Och vad utmärker egentligen en krönika? Kan en essä handla om vad som helst?

Enligt ämnesplanen ska eleven ges förutsättningar att utveckla sina kunskaper om genrer och sin förmåga att läsa och själv producera texter som fungerar väl i sitt sammanhang. Med Fixa genren arbetar eleverna med mönster och genrekunskap på ett strukturerat sätt och får därmed nycklar till en bredare skriv- och läsrepertoar.

I Fixa genren finns dessutom bedömningsmatriser som på ett tydligt sätt kopplar boken till kunskapskraven i ämnesplanen.

Fixa genren
Författare: Pär Sahlin, Helga Stensson
ISBN: 27-42249-0

Natur & Kultur Tel 08-453 86 00, fax 08-453 85 20 www.nok.se info@nok.se